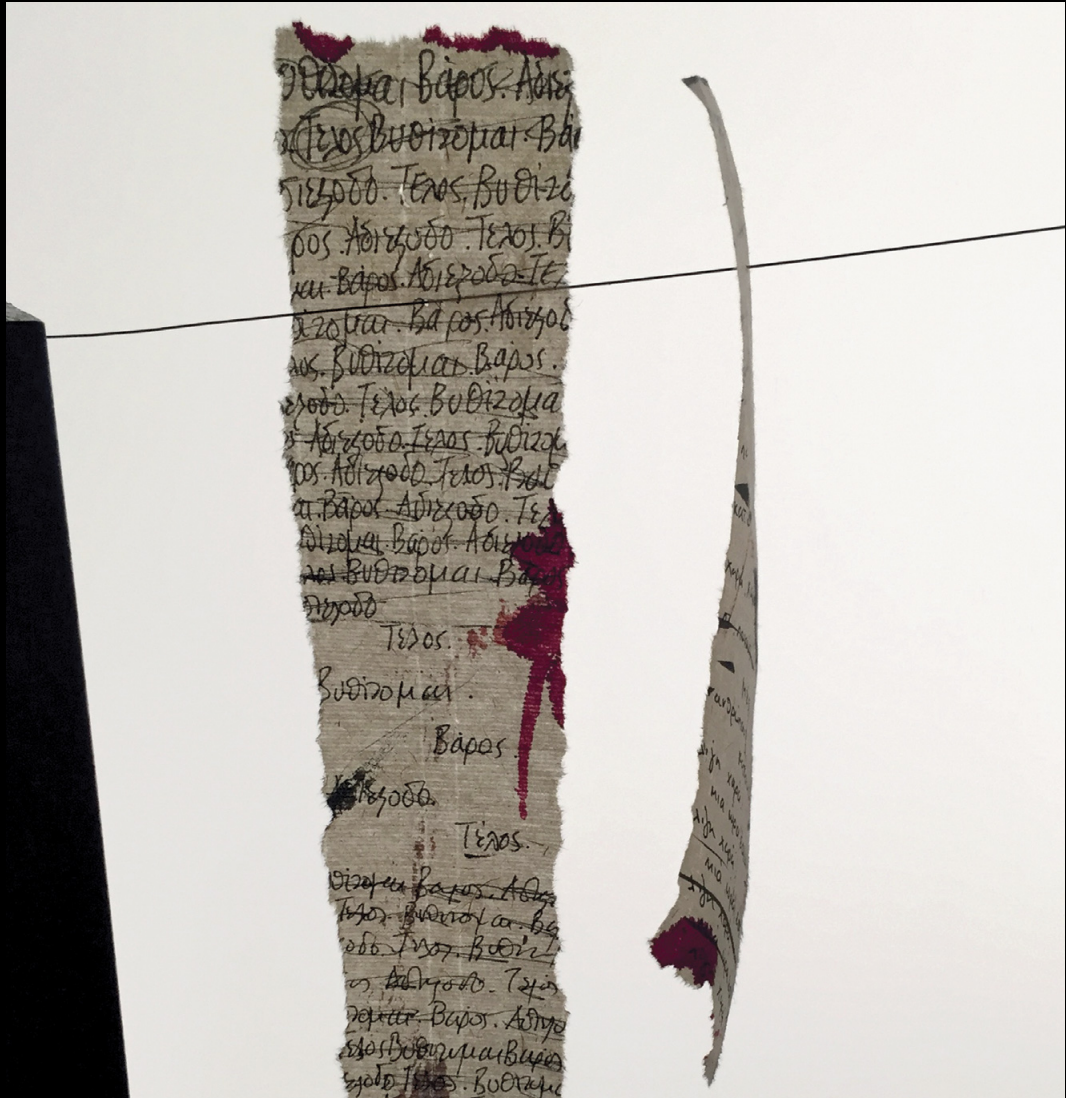

MIRYORS

Πολυφωνικές αφηγήσεις
για έναν κοινωνικό κόσμο σε κρίση

Νίκος Παναγιωτόπουλος
Franz Schultheis
Βένια Δημητρακοπούλου

2015

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
αλεξάνδρεια

TA NEA

Βιβλιοδρομία

ΓΡΑΦΕΙΟ
ΜΑΝΩΛΗΣ ΠΙΜΠΑΣ

Είναι ένα εγχείρημα το οποίο, πριν μάθουμε την ύπαρξή του, ευχόμασταν να υπάρχει. Μια επιστημονική έρευνα, στο πλαίσιο της κρίσης, που να δίνει φωνή στα θύματά της και να καταγράφει συνέπειες και εμπειρίες. Σημαντικό βήμα στη μελέτη του φαινομένου σήμερα και πολύτιμη πηγή για τους ερευνητές αύριο. Οχι τυχαία, ξεκίνησε από δύο συνεχιστές του έργου του γάλλου κοινωνιολόγου Πιερ Μπουρντιέ - και μάλιστα με τη μέθοδο που χρησιμοποίησε ο ίδιος στο βιβλίο του «Η αθλιότητα του κόσμου» (La misère du monde).

Την αρχή είχε κάνει προ δεκαετίας και πλέον ο καθηγητής του ελβετικού Πανεπιστημίου του Σεν Γκάλεν, Φραντς Σουλτχάις, ο οποίος, με μια ομάδα είκοσι κοινωνιολόγων, πραγματοποίησε και επεξεργάστηκε δεκάδες εκτεταμένες συνεντεύξεις με ανθρώπους διαφόρων ηλικιών και επαγγελμάτων, Γερμανούς, που με τον έναν ή τον άλλο τρόπο επηρεάστηκαν από την «Ατζέντα 2010», τη στροφή δηλαδή που αποφάσισε ο σοσιαλδημοκράτης καγκελάριος Γέρχαρντ Σρέντερ, το 2003, προς μια οικονομία βαθιά νεοφιλελεύθερη, η οποία οδήγησε στο «γερμανικό οικο-

νομικό θαύμα». Εκεί μπορεί να δει κανείς τις περιπέτειες οδηγών ταξί αλλά και πρώην στελεχών μεγάλων εταιρειών.

Ο Σουλτχάις, πρόεδρος σήμερα του Ιδρύματος Μπουρντιέ που έχει έδρα τη Γενεύη, αμφισβητεί αυτό το οικονομικό θαύμα και καταγράφει τις βαθύτερες συνέπειες αυτής της πολιτικής που περιθωριοποίησε μεγάλο κομμάτι της γερμανικής κοινωνίας.

Στην Ελλάδα, ο καθηγητής Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο Κρήτης Νίκος Παναγιωτόπουλος, αντιπρόεδρος του Ιδρύματος Μπουρντιέ, ξεκίνησε ανάλογη έρευνα το 2010, μόλις ξέσπασε η ελληνική κρίση. Με δική του ομάδα

Το εγχείρημα ξεκίνησε από δύο συνεχιστές του έργου του γάλλου κοινωνιολόγου Πιερ Μπουρντιέ και μάλιστα με τη μέθοδο που χρησιμοποίησε ο ίδιος στο βιβλίο του «Η αθλιότητα του κόσμου»

κοινωνιολόγων και με την ίδια μέθοδο της «κοινωνιο-ανάλυσης», πραγματοποίησε και επεξεργάστηκε δεκάδες συνεντεύξεις με ανθρώπους κάθε ηλικίας, φύλου, επαγγέλματος - συνεντεύξεις που κρατούσαν ώρες ή γίνονταν και σε πολλαπλές συναντήσεις.

Ετσι μπορεί κανείς να διαβάσει για νέους που δουλεύουν για 400 ευρώ, αλλά και για έναν επιχειρηματία, ιδιοκτήτη μεγάλου μηχανουργείου στην Κρήτη, που έπεσε στην παγίδα τραπεζικών δανείων σε λάθος χρόνο και χρεοκόπησε.

Το βιβλίο που αφορά το ελληνικό κομμάτι λέγεται «Η

οικονομία της αθλιότητας» και έχει έκταση 900 σελίδων. Η κάθε περίπτωση προλογίζεται σχολιασμένη επιστημονικά και κατόπιν ακολουθεί ολόκληρη η συνέντευξη. Το αντίστοιχο γερμανικό κομμάτι αποτυπώνεται στο βιβλίο «Η αθλιότητα της οικονομίας» που αποτελεί «περίληψη» 400 σελίδων της ξένης έκδοσης (την επιλογή των συνεντεύξεων που μεταφράστηκαν για την ελληνική έκδοση έκανε ο Φραντς Σουλτχάις). Οι αφηγήσεις, που είναι εκ βαθέων, δίνουν την εντύπωση διηγημάτων, η σχέση δηλαδή του εγχειρήματος με τη λογοτεχνία είναι έκδηλη, με μια λογοτεχνία όμως που δεν «βασίζεται» σε πραγματικά γεγονότα αλλά «είναι» η ίδια αυτά τα πραγματικά γεγονότα.

Αυτό ήταν στο κέντρο των προθέσεων των δύο κοινωνιολόγων, οι οποίοι θέλουν να φτάσει το μήνυμά τους στην κοινωνία και να μη μείνει στο στενό πεδίο ενός επιστημονικού σιναφιού. Εξού και υπάρχει και τρίτο βιβλίο στο πρότζεκτ! Ζήτησαν από τη γλύπτρια Βένια Δημητρακοπούλου (της οποίας το μνημειακό έργο «Προμαχόνες», που αποτύπωνε μια οιονεί κατάσταση κοινωνικής σύγκρουσης, είχε κάνει ιδιαίτερη εντύπωση όταν εκτέθηκε πέρυσι στο Μουσείο Μπενάκη) να αποτυπώσει εικονογραφικά τη δική της εμπειρία από την ανάγνωση των συνεντεύξεων, με απώτερο σκοπό να δείξουν ότι η επιστήμη χρειάζεται τη διαμεσολάβηση της τέχνης για να ανακυθεί. Το έργο της λέγεται «Mirrors» και αποτυπώνει το αντικαθρέφτισμα των αφηγήσεων Γερμανών και Ελλήνων.

→ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

Η οικονομία της αθλιότητας

Πολυετής, διπλή κοινωνιολογική έρευνα σε Ελλάδα και Γερμανία φωτίζει τις αιτίες της κρίσης και της μεγάλης οδύνης που προκαλεί πέρα από σύνορα

→ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

Όπως λένε οι δύο κοινωνιολόγοι: «Μέσα από τις αφηγήσεις στις δύο βιβλία, η απλοϊκή εικόνα που "αντιπαραθέτει" Γερμανούς και Έλληνες δίνει τη θέση της στην αναγνώριση μορφών διεθνούς κυριαρχίας, οι οποίες παράγουν κοινωνικά πραξικοπήματα και ανθρώπινο πόνο πέρα από τα σύνορα. "Η οικονομία της αθλιότητας" που επιβάλλεται στον ελληνικό λαό συνιστά την άλλη όψη της "Αθλιότητας της οικονομίας" που βασίζεται σε μια λογική καθολικής και ριζικής εμπορευματοποίησης "χωρίς εναλλακτική"». «Είναι μια έρευνα κλινικού τύπου», λέει στο «Βιβλιοδρόμο» ο Νίκος Παναγιωτόπουλος, «η οποία θέλει να κατανοήσει τις κοινωνικές οδύνες που παράγει η κρίση και τις αιτίες τους. «Εγινε μια τεράστια δουλειά, ξοδεύτηκε τεράστια ενέργεια, χωρίς να υπολογίζουμε κόπο. Καθεμία από τις 65 συνεντεύξεις Ελλήνων που εντέλει δημοσιεύουμε (από τις 100 συνολικά που κρίθηκαν επιτυχημένες) διήρκεσε μίνες. Στόχος ήταν να περιβάλει πολλές κατηγορίες ανθρώπων. Θέλαμε στις συνεντεύξεις αυτές να μιλήσει όλη η Ελλάδα. Ανθρώποι που δεν παίρνουν εύκολα τον λόγο, έτσι ώστε ο αναγνώστης να γίνει και ο ίδιος κοινωνιολόγος. Πρόκειται για την αποθέωση της συλλογικής δουλειάς, σε μια εποχή τοιγκούνια και ατομικιστική. Δουλειά παλιάς κοπής σε μια εποχή που γίνονται όλα στο πόδι. Με στόχο να δώσουμε αντιώματα στο αναγνωστικό κοινό απέναντι στον πανοικονομιζμό των ημερών».

Τα τρία είδη της οδύνης

Ο Νίκος Παναγιωτόπουλος διακρίνει τρία είδη οδύνης: «Είναι οι οδύνες κατάστασης, εκεί δηλαδή που υπάρχει απόλυτη ένδειξη, είναι οι οδύνες θέσης - αφορούν ανθρώπους που θα ήθελαν να είναι λίγο αλλιώτικο από εκεί που είναι -, και είναι και οι οδύνες πίστης. Οδύνες δηλαδή που αντιστοιχούν σε ανθρώπους των οποίων έχουν κλονιστεί και καταρρέει τα αυτονόητά τους και βρίσκονται στον αέρα, αισθανόμενοι ότι δεν μπορούν να πιστέψουν σε κάτι. Αυτές οι τρεις κατηγορίες οδύνης παράγουν τη συλλογική μας θλίψη».

Στη Γερμανία, η εξαγγελία της «Ατζέντας 2010» από τον Σρέντερ τον Μάρτιο του 2003 (με πρόδρομό της το «έγγραφο Μπλερ - Σρέντερ» του 1999) οδήγησε, σύμφωνα με τον Φραντς Σουλτχάις, τη γερμανική κοινωνία σε ριζικές αλλαγές μια δεκαετία μετά: ένα 15% του πληθυσμού με εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας, ένα στα πέντε παιδιά σε συνθήκες φτώχειας και τον πιο άνισο καταμερισμό πλούτου στην ευρωζώνη: το 10% των πλουσιότερων νοικοκυριών κατείχε το 2012 το 60% του καθαρού πλούτου του συνόλου, ενώ το λιγότερο προνο-

μιούχο 50% κατείχε μόλις το 3% του καθαρού πλούτου του συνόλου των νοικοκυριών!

Mini-Jobs των 400 ευρώ

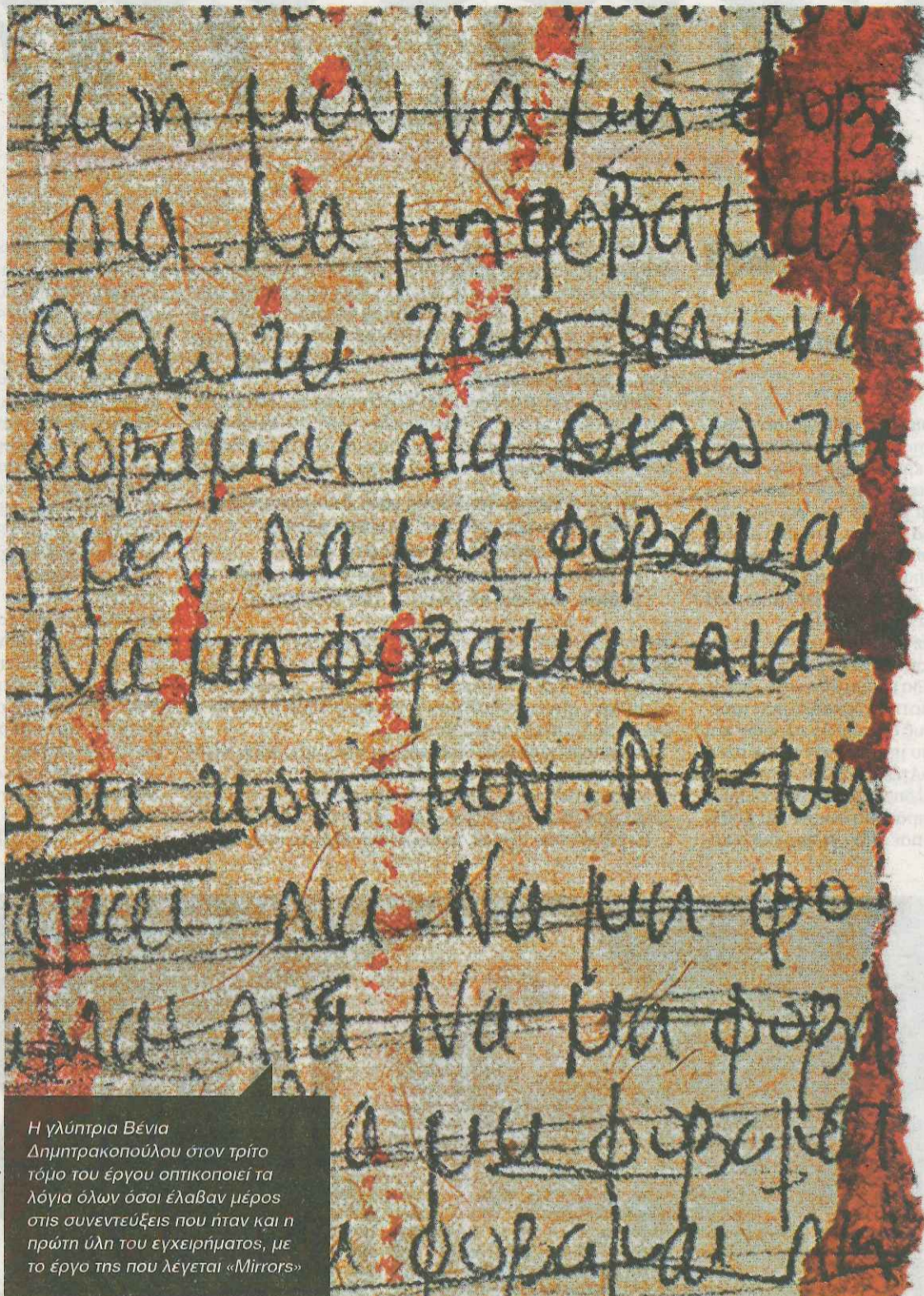
Όπως εξηγεί στο «Βιβλιοδρόμο» ο πρόεδρος του Ιδρύματος Γκιορντιέ, «με το πρόγραμμα δημιουργήθηκαν mini-jobs όπως λέγονται, δουλειές δηλαδή στον ιδιωτικό τομέα με αμοιβή μέχρι 400 ευρώ. Το 2011 πέντε εκατομμύρια Γερμανοί είχαν ως μοναδική αμοιβή μια τέτοια δουλειά. Ταυτόχρονα, στον δημόσιο τομέα δημιουργήθηκαν και δουλειές του ενός ως δύο ευρώ την ώρα (καθαρισμός πάρκων κ.ά.) στις οποίες κάποια στιγμή δούλευαν μέχρι και 300.000 άνθρωποι. Η προσωρινότητα έγινε καθεστώς και να μην χτυπήθηκε η ανεργία, αλλά με πολύ μεγάλο τίμημα. Το κοινωνικό κράτος που αναπτύχθηκε λόγω της εμπειρίας του Γ' Ράιχ ήταν πάντα στο στόχαστρο των νεοφιλελευθέρων. Οπότε θυσιάστηκαν οι εργαζόμενοι στο όνομα καλών

οικονομικών στατιστικών. Οι ανισότητες μεγάλωσαν, ενώ στον επίσημο λόγο περάσαμε από τον τεϊλορισμό, όπου ο εργαζόμενος ήταν ένα γρανάζι της αλυσίδας παραγωγής, στη θεωρία του Ich-AG ("Εγώ ΑΕ"), όπου ο καθένας είναι "επιχειρηματίας" και υπεύθυνος του εαυτού του, και της απασχολησιμότητας. Η ιδέα ήταν να έχουν όλοι μια δουλειά, αλλά οι πολλοί να έχουν μια δουλειά μικρή και κακοπληρωμένη ή να πρέπει να κάνουν δυο - τρεις μικρές δουλειές για να ζήσουν.

Όλα αυτά γιατί θεωρήθηκε ότι το παλιό καθεστώς δεν είχε ευελιξία και ήταν υπερβολικά ευνοϊκό για τον μισθωτό, ενώ υπήρχε έλλειψη ελαστικών θέσεων εργασίας. Δεν πρωτοπόρησε η Γερμανία σε όλα αυτά, ήρθαν μέσα από τους ευρωπαϊκούς θεσμούς (Σύμφωνο Λισαβόνας) με την επιρροή της θατσερικής Βρετανίας. Ήδη πάντως από τη δεκαετία του 1990 υπήρχε αλλαγή στην κουλτούρα των επιχειρήσεων προς το "αμερικανι-

κότερο". Εκεί εισήχθη η έννοια του "απασχολήσιμου". Είναι όμως εντυπωσιακό πως οι άνθρωποι συννηθίζουν αυτή τη διαρκή προσωρινότητα. Πρόκειται για τη φτώχεια ως πολιτισμική πραγματικότητα, με την έννοια ότι κανείς δεν πεθαίνει από την πείνα, αλλά υπάρχει κοινωνικός αποκλεισμός από την ώρα που δεν μπορείς να πιας διακοπές ή να προσφέρεις ένα σινεμά στο παιδί σου μια φορά την εβδομάδα. Τώρα η διαδικασία αφαίρεσης της κοινωνικής προστασίας προχωράει πολύ γρήγορα. Δεν πρέπει όμως να δείξουμε μοιρολατρία απέναντι στο καινούργιο μοντέλο που δημιουργείται. Χρειάζεται μια νέα γλώσσα και γι' αυτό πρέπει να δουλέψουμε μαζί με τους καλλιτέχνες.

Εμείς ως κοινωνιολόγοι θέλουμε να δείξουμε το κοινωνικό κόστος όλων αυτών των μεταβολών. Την απελπισία των πιο αδύναμων και τη ρατσιστική μνησικακία που αναπτύσσεται και που αναπόφευκτα θα οδηγήσει σε εθνικές συγκρούσεις».

Η γλύπτρια Βένια Δημητρακοπούλου στον τρίτο τόμο του έργου οπτικοποιεί τα λόγια όλων όσοι έλαβαν μέρος στις συνεντεύξεις που ήταν και η πρώτη ύλη του εγχειρήματος, με το έργο της που λέγεται «Mirrors»

«Mirrors»

Η κοινωνία ως γλυπτική

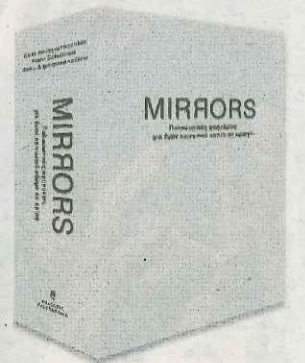
«Οι δύο κοινωνιολόγοι επισκέφθηκαν τους "Προμαχώνες" και είδαν σε αυτούς τη συμβολική και επίκαιρη σημασία αλλά και την ανάγκη αυτών στον κοινωνικό κόσμο σήμερα που βάλλεται και προσπαθεί απεγνωσμένα να κρατηθεί όρθιος» μας λέει από τη μεριά της η γλύπτρια Βένια Δημητρακοπούλου. Αρχικά ήταν να δοθεί ένα ήδη έτοιμο υλικό για να συνοδεύσει την έκδοση της έρευνας. «Στην πορεία όμως έγινε το αντίθετο. Είδα και εγώ τον εαυτό μου μέσα στον προβληματισμό τους, στη σοβαρότητα της έρευνας τους, στην επιτάκτική ανάγκη να δοθεί ένας λόγος απάντησης σε ανθρώπους που φαίνεται να τον έχουν χάσει. Τελικά, το υλικό μου το έδωσαν σκεντελεύει και πάλι σε αυτό - ουσιαστικά είναι που είχαν συγκεντρώσει -, μπαίνοντας η ίδια στη θέση τους και κάνοντας δικά μου τα λόγια τους, βγήκε ένα καινούργιο έργο: "Mirrors"».

Ενας κόρος. Χαλύβδινες σπύλες διαφορετικού ύψους δημιουργούν ένα δάσος, έναν λαβύρινθο όπου μπορεί κανείς να περιπλανηθεί μέσα του ή γύρω του. Εκεί ανάμεσα αιωρούνται μακριές λωρίδες από λεπτεπίλεπτο κινεζικό χαρτί ίδιου πλάτους αλλά διαφορετικού μήκους.

Οι φωνές. Κείμενα, φράσεις, λέξεις, αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις καλύπτουν την επιφάνεια των χαρτιών. Μαύρο και κόκκινο μελάνι δημιουργούν εικόνες ενός πεδίου μάχης μεταξύ λέξεων και σκέψεων. Οι σπύλες στέκουν σαν σειρές αποδομημένων - αποσυναρμολογημένων ανοικτών βιβλίων όπου σελίδες αιωρούνται ανάμεσά τους.

«Η ευθραυστότητα έναντι της σπι-

βαρότητας. Το εφήμερο απέναντι στο αιώνιο. Η ελαφρότητα έναντι της βαρύτητας. Η οργανική ύλη έναντι της βιομηχανικής».

Νίκος Παναγιωτόπουλος, Franz Schultheis, Βένια Δημητρακοπούλου
MIRRORS - ΠΟΛΥΦΩΝΙΚΕΣ ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΟΣΜΟ ΣΕ ΚΡΙΣΗ

Εκδ. Αλεξάνδρεια
Σελ. 1.400 (τρείς τόμοι)
Κυκλοφορεί στις 3 Ιανουαρίου

Βιβλιοδρόμο

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ
ΜΑΝΩΛΗΣ ΣΙΜΠΛΗΣ

Το τρίτομο έργο στηρίχθηκε σε δεκάδες συνεντεύξεις ανθρώπων κάθε ηλικίας, φύλου και επαγγέλματος.

Μέσα από τα λόγια τους αποτυπώνεται έντονα η επίδραση που είχε πάνω στα θύματά της η κρίση

«Αν δεν μπορεί να γίνει τίποτε άλλο, ας παντρευτούμε»

Η Κατερίνα, 30 ετών, γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Δυτική Αθήνα. Σπούδασε Κοινωνική Εργασία στο ΤΕΙ Αθηνών. Αργότες να γράψει την πτυχιακή της εργασία γιατί παράλληλα εργαζόταν. Η εταιρεία όπου δούλευε έκλεισε κάποια τμήματά της. Την ίδια δεν την απέλυσαν αλλά τη μετέθεσαν σε άλλη εταιρεία του ομίλου, 75 χλμ. από το σπίτι της, με μειωμένο μισθό και αυξημένο ωράριο. Στο συγκεκριμένο πόστο (ούτως ή άλλως άσχετο με τις σπουδές της) νιώθει ότι δεν προσφέρει τίποτα, ενώ και το εργασιακό ήθος της νέας εταιρείας (ομοιόμορφο ντύσιμο, τυπικότητα, δουλοπρέπεια) την κάνει να ασφυκτιά. Νιώθει σχεδόν άνεργη, επιπλέον δίνει τον μισό μισθό της στις βενζίνες (ό,τι περισσεύει είναι σαν επίδομα ανεργίας) αλλά δεν φεύγει για να μην καταλήξει στο απόλυτο πουθενά. Και βιώνει την απειλή του κλονισμού της ψυχοσωματικής της υγείας. Απόσπασμα από τη συνέντευξη που δόθηκε Μάιο και Ιούνιο του 2012:

■ **Ο σύντροφός σου τι λέει;**

Σκεφτόμαστε πολύ σοβαρά το να σταματήσω. Μου λέει..., επειδή όλο αυτό λίγο με έχει αρρωστήσει - και φοβάμαι μη με αρρωστήσει, γιατί έχω και φίλες που..., μια φίλη μου έχει πάθει τρελά ψυχοσωματικά: από ένα αντίστοιχο περιστατικό που της συνέβη, που και εκείνης της αλλαγής της δουλειάς και στο τέλος την απολύσανε, εε..., αλλά παρ' όλα αυτά όλο αυτό της άφησε μεγάλο πρόβλημα. Μου λέει σταμάτα, αλλά εγώ νιώθω ότι πρέπει να προσπαθήσω λίγο ακόμα, γιατί, εντάξει..., λόγω της κατάστασης.

■ **Λόγω της κρίσης;**

Ε, βέβαια, όλοι μου λένε: «Είσαι και αχάρι-

στη που το λες αυτό». Όλοι (με έμφαση) το λένε αυτό και, όντως, μερικές φορές νιώθω αχάριστη. Οτι έχω δουλειά, είμαι από αυτούς που έχουν δουλειά, κι εγώ γκρινιάζω. Αλλά δεν ξέρω πόσο θα αντέξω. (...) Πολλές φορές το έχω πάθει αυτό στον δρόμο: να δω κάποιον ή κάποιον Τσιγγάνο..., κάποιο Τσιγγανάκι στον δρόμο, έτσι μόνο του ή στα φανάρια... Όλο αυτό με πιάνει και μετά κλαίω μόνη μου στο αμάξι όπως οδηγώ, πολλές φορές... Επειδή πάντα..., γιατί δεν μπορώ να κάνω κάτι. Σ' αυτό φταίω εγώ. Πάντα βρίσκω άλλα πράγματα να ασχοληθώ (πάυση)... για να μπορέσω να «την παλέψω».

■ **Ας πούμε, τώρα τι κάνεις για να «την παλέψεις»;**

Παντρεύομαι (γέλιο). Εντάξει, ακόμα και αυτό το κάνω γιατί... Ενώ μπορεί να μην το έκανα αν δεν υπήρχε κρίση, τώρα θέλω να πάω αντίθετα, είμαι ψυχασθενής (γέλιο). Το έχω δει λίγο αντίθετα: δεν μπορούμε να σταυρώσουμε τα χέρια, να περιμένουμε να πεθάνουμε. Πρέπει κάτι να γίνει πια, αν δεν μπορεί να γίνει τίποτα άλλο, ας παντρευτούμε (γέλιο), να περάσουμε μια μέρα καλά. Ημουν πολύ αντίθετη, αλλά, τέλος πάντων, τώρα το κάνω για να νιώσουμε ότι κάτι κάνουμε.

■ **Εναν μήνα μετά...**

Η Κατερίνα παντρεύτηκε λίγες μέρες μετά τη συνέντευξη και έφυγε για δεκαήμερο γαμήλιο ταξίδι.

Τρεις ημέρες μετά την επιστροφή της στην εργασία της ο διευθυντής της ανακοίνωσε την απόλυσή της. Η ίδια εκτιμά ότι «η αιτία της απόλυσής ήταν για να προλάβουν μια πιθανή εγκυμοσύνη μου».

Η νεοφιλελεύθερη στροφή του Γκέρχαρντ Σρέντερ με την «Ατζέντα 2010» ήταν η απαρχή του εγχειρήματος για το μέγιστο έρευνας που αφορά τη Γερμανία

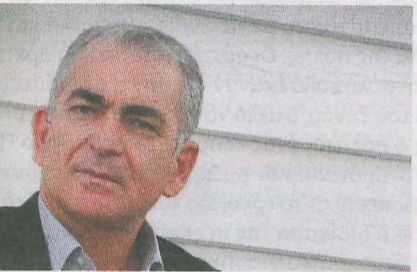
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

ΑΛΕΞΗΣ ΧΑΡΙΤΣΗΣ
ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ:

6,75 δισ. ευρώ
«ζεστό χρήμα» στην
πραγματική οικονομία
το 2016

► 11

ΝΙΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΣ:

«Ο συλλογικός
διανοούμενος
αντίδοτο στον
νεοφιλελεύθερο ιό»

► 51

ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ 2015

Η χρονιά

που μίλησε
ο λαός

Όταν τα βλέμματα ήταν
στραμμένα στη Βουλή

► 4-7, 12, 13

2016

Ετος ορόσημο

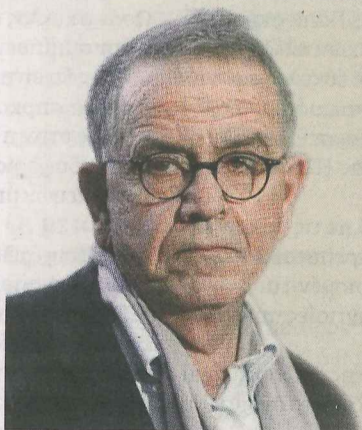
Οι πρώτοι μήνες της νέας χρονιάς είναι κρίσιμοι και δεν χωράνε καθυστερήσεις και πωγυρίσματα. Η κυβέρνηση θα συνεχίσει τη διαπραγμάτευση με περισσότερους συμμάχους. Θα δώσει τη μάχη για το ασφαλιστικό με ασπίδα προστασίας για τους πιο αδύναμους, θα κλείσει την αξιολόγηση. Και θα βάλει τη χώρα σε μια νέα περίοδο ενίσχυσης της οικονομίας και της κοινωνίας. Αυτό είναι το στοίχημα και η χώρα θα το κερδίσει.

Μήνυμα

Αλέξη Τσίπρα

Η ενίσχυση των δυνάμεων που αντιμάχονται τη λιτότητα θέτει ήδη τις βάσεις μιας μεγάλης πολιτικής αλλαγής. Ανοίγει μια νέα σελίδα για τον τόπο.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΥΖΑΛΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ:

Η Ελλάδα δεν μπορεί

να δεχτεί την προσφυγιά

και τη φτώχεια

όλου του κόσμου

► 15

ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ

Να ξαναβρούμε

τη χαρά

της γνώσης

Ο Κ. Γαβρόγλου και ο Γ. Κουζέλης μιλούν για το νέο σχολείο

► 21

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ

Ένας αρχιτέκτονας

στη Σπάρτη

του 2016

ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΜΠΕΛΑΒΙΔΑ*

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ παιδί του δημοτικού σχολείου που να μην γνωρίζει την ιστορία της Σπάρτης και του βασιλέα της Λεωνίδα, της πόλης καταμεσής του κάμπου με τις ελιές και τις πορτοκαλιές, με τον Ταΰγετο και τον Ευρώτα δίπλα της.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 2

ΣΤΑ ΕΝΘΕΜΑΤΑ

Ο μεγάλος κοινωνιολόγος **Ζιγκμουντ Μπούμαν** γράφει για τη «ρευσιτή ανασφάλεια που ψάχνει μια άγκυρα»

LE MONDE
diplomatique

Tata, ο κολοσσός που ελέγχει την Ινδία

ΣΗΜΕΡΑ ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗΝ «ΑΥΓΗ»

Η ΑΥΓΗ

ΑΡΧΕΙΑ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

2016

Αφίσες του Ισπανικού
Εμφυλίου Πολέμου
1936-1939

80 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΑΡΣΗ ΤΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ & ΤΕΧΝΕΣ

ΝΙΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ:

Ο συλλογικός διανοούμενος αντίδοτο στον νεοφιλελεύθερο ιό

Δίνοντας τον λόγο σ' αυτούς που δεν έχουν πρόσβαση στον δημόσιο λόγο, σε Έλληνες και Γερμανούς πολίτες που η κυρίαρχη ιδεολογία τα τελευταία χρόνια της μεγάλης κρίσης θέλησε να παρουσιάσει αντιπαραθετικά, δυο κοινωνιολόγοι και μία εικαστικός επιχειρούν μέσα από τον συγκερασμό της επιστημονικής έρευνας και της τέχνης να καταδείξουν τις ομοιότητες των πληγών που προκαλεί το εφαρμοζόμενο γερμανικό μοντέλο λιτότητας και οικονομικής ορθότητας στις δύο χώρες, αλλά και την ανάγκη ύπαρξης ενός διαφορετικού μοντέλου δημόσιας παροχής των διανοουμένων.

Αυτόν τον διαφορετικό τρόπο να μιλήσει κανείς για την κοινωνία, την επιστήμη και την τέχνη επιχειρεί να φωτίσει η κοινή τρίτομη έκδοση «Mirrors: Πολυφωνικές αφηγήσεις για έναν κοινωνικό κόσμο σε κρίση», που πρόκειται να κυκλοφορήσει αύριο από τις εκδόσεις Αλεξάνδρεια. Εύγλωττοι οι τίτλοι των βιβλίων που συνθέτουν την κασετίνα της κοινής έκδοσης «Η οικονομία της αθλιότητας» του Νίκου Παναγιωτόπουλου που παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνας από ελληνικής πλευράς, «Η αθλιότητα της οικονομίας», του Φραντς Σουλτσκάις αντιστοίχως της γερμανικής και «Διάλογοι», στους οποίους παρουσιάζεται το έργο Mirrors της Βένιας Δημητρακοπούλου.

«Σε αυτήν την έκδοση κάνουμε έκκληση για την υλοποίηση της ιδέας του συλλογικού διανοούμενου» λέει ο καθηγητής Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο Κρήτης Νίκος Παναγιωτόπουλος εξηγώντας το ενδιαφέρον αυτό εγχείρημα των τριών. Παράλληλα κάνει λόγο για την αναζήτηση μιας «αποτελεσματικής άμυνας στον νεοφιλελεύθερο ιό» και τη συγκρότηση ενός «ευρωπαϊκού κριτικού κοινωνικού κινήματος».

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΥ ΚΡΗΜΝΙΩΤΗ

«Η οικονομία της Αθλιότητας» και «Η αθλιότητα της οικονομίας», δύο βιβλία και δύο έννοιες που, παρ' ότι φαίνεται να μοιάζουν, ωστόσο δεν είναι ταυτόσημες. Τι αναδεικνύει η έρευνά σας, ποιος είναι ο αντίκτυπός τους στο μέλλον μας;

Είναι δύο κοινωνιολογικές έρευνες οι οποίες επιχειρούν μέσα από μια ειδικού τύπου επιστημονική προσέγγιση, αυτή της κοινωνιοανάλυσης, να αναδείξουν τις επιπτώσεις της κρίσης, αλλά και της επιβολής του σημερινού κυρίαρχου τρόπου διαχείρισης της κρίσης, σε δυο διαφορετικές κοινωνίες όπως η ελληνική και η γερμανική.

Μαζί με τον Γερμανό συνάδελφό μου Φραντς Σουλτσκάις επιχειρήσαμε να δώσουμε τον λόγο σε πολίτες διαφόρων κοινωνικών στρωμάτων, οι οποίοι συνήθως δεν έχουν πρόσβαση στον δημόσιο λόγο, προκειμένου να καταδειχθούν οι διάφορες μορφές αδύνης που αυτή η κρίση προκαλεί. Μέσα από τις μαρτυρίες που συλλέξαμε στην Ελλάδα γίνεται φανερό σε κρίση είναι τελικά ο τρόπος αναπαραγωγής αυτής της κοινωνίας, ότι αυτό που απορρέει ως διαχείριση της κρίσης είναι το προϊόν της σύγκρουσης δύο διαφορετικών οικονομικών κόσμων.

Δηλαδή από τη μια μεριά του νεοφιλελεύθερου οικονομικού μοντέλου, που επιβάλλεται τα τελευταία πέντε χρόνια στην ελληνική κοινωνία, και από την άλλη ενός εξαρτημένου υπανάπτυκτου φιλελεύθερου καπιταλισμού που η κοινωνία μας υιοθετούσε. Αυτό που εν τέλει καταδεικνύει η έρευνά μας είναι ότι αυτό που λέμε κρίση είναι η αποδόμηση όλων των τρόπων που χρησιμοποιούσαν οι διάφορες κοινωνικές τάξεις προκειμένου να διατηρήσουν ή να βελτιώσουν την κοινωνική τους θέση. Αποτελούν έναν τρόπο, μια ιστορία του παρόντος απολύτως αναγκαία όταν στο μέλλον θα βιώσουμε τις μόνιμες δομικές επιπτώσεις αυτών των αλλαγών, όταν θα διερευνούμε το συλλογικό μας ασυνείδητο.

Η αντίστοιχη έρευνα στη Γερμανία τι κατέδειξε;

Γκρεμίζει τον μύθο του γερμανικού οικονομικού «θαύματος». Ενώ το κυρίαρχο γερμανικό οικονομικό μοντέλο της χρηματοοικονομικής λιτότητας και οικονομικής ορθότητας, το οποίο εμπνέεται από τη νεοφιλελεύθερη ορθοδοξία, εμφανίζεται ότι είναι οικονομικά και κοινωνικά αποτελεσματικό, στην πραγματικότητα συνιστά τη μετάβαση από ένα κοινωνικό κράτος οικουμενικής εμβέλειας, που υπήρχε στη Γερμανία μεταπολεμικά, σε ένα κράτος που παρέχει υπολειμματική βοήθεια.

Η γερμανική έρευνα που δημοσιεύσαμε στην κοινή μας έκδοση αποδομεί το ιστορικό αφήγημα για την παγκόσμια επιτυχία του σημερινού γερμανικού μοντέλου υπενθυμίζοντας το βαρύ τίμημα που καλείται να καταβά-

λει ένας ολοένα αυξανόμενος αριθμός Γερμανών πολιτών.

Πώς ανατρέπονται οι κανόνες αυτής της νέας τάξης πραγμάτων;

Καθόλου εύκολα. Αντίθετα με την άποψη πως ό,τι πιέζεται πολύ τελικά αντιδρά, πιστεύω ότι, αντί να αντιδράσει, τελικά τσακίζεται. Κι αυτό το λέω γιατί, όπως έχει δείξει η κοινωνιολογία, κάτω από ένα όριο ασφάλειας ακυρώνεται και κάθε επαναστατική προσδοκία. Προσπάθησα να το δείξω στο προηγούμενο βιβλίο μου «Η βία της ανεργίας». Εξάλλου αυτή είναι και η επιτυχία του νεοφιλελευθερισμού, ο οποίος, εκτός από την απόσυρση του κράτους από τομείς της ευθύνης του και την εμπορευματοποίηση των αντίστοιχων υπηρεσιών του, καταφέρει να επιβάλλεται και να αμύνεται αποτελεσματικά γιατί διαχέει παντού

τον φόβο. Άλλωστε, όπως μάθαμε όλοι πια τα τελευταία χρόνια, η μόνη δημοκρατική διαδικασία που βιώνουμε είναι ο εκδημοκρατισμός του φόβου. Έχουμε ανάγκη, λοιπόν, από μια ριζική επαναπολιτικοποίηση της πολιτικής, η οποία θα θυμηθεί τον ορισμό της, που συνίσταται στο να καθιστά το δυνατό εφικτό.

Πώς γίνεται εφικτό κάτι τέτοιο;

Δυστυχώς το σημερινό ευρωπαϊκό πολιτικό σύστημα κλείνεται όλο και περισσότερο στον εαυτό του και το απασχολούν μόνο τα διακυβεύματα της αναπαραγωγής του. Νομίζω πως η ανατροπή μπορεί να έρθει μόνο αν η Ευρώπη επανενεργοποιήσει ό,τι πιο ευρωπαϊκό διαθέτει η παράδοσή της και που δεν είναι άλλο από ένα κριτικό κοινωνικό κίνημα, το οποίο θα συμβάλει στη ρήξη με την υ-

πάρχουσα μορφή και ορισμό της πολιτικής, χωρίς ωστόσο να οδηγήσει στην αποπολιτικοποίηση. Αντιθέτως, να οδηγήσει σε μια πολιτικοποίηση του κοινωνικού κόσμου που θα βασίζεται στη γνώση που παρέχει η επιστήμη αυτού του κόσμου. Νομίζω ότι είναι ο καιρός ενός τέτοιου ευρωπαϊκού κριτικού κοινωνικού κινήματος και εμείς οι διανοούμενοι οφείλουμε να κάνουμε ό,τι μπορούμε προκειμένου να συγκροτηθεί άμεσα.

Πώς θεωρείτε ότι οφείλει να επαναπροσδιοριστεί ο ρόλος των διανοουμένων, των καλλιτεχνών, των επιστημόνων υπ' αυτό το πρίσμα και όταν μάλιστα την επίμαχη πενταετία οι περισσότεροι σιώπησαν και όσοι δεν σιώπησαν ενοχοποιήθηκαν από την κυρίαρχη ιδεολογία και το μιντιακό σύστημα;

Όλες οι συνθήκες είναι εδώ για να θυμηθούμε την ευρωπαϊκή παράδοση του διανοούμενου. Ωστόσο είναι ανάγκη να εφευρεθεί μια νέα μορφή και τύπος δράσης των διανοουμένων, οι οποίοι θα εργασθούν για να εφευρεθούν νέες μορφές κινητοποίησης, νέες μορφές οργάνωσης, νέοι δημοκρατικοί στόχοι, νέες τεχνικές πραγμάτωσής τους, νέα σχέδια χειραφέτησης, νέα πολιτική δικαιοσύνη.

Όλα μένουν να εφευρεθούν για μια αποτελεσματική άμυνα στον νεοφιλελεύθερο ιό. Εμείς σε αυτή την έκδοση κάνουμε έκκληση για την υλοποίηση της ιδέας του συλλογικού διανοούμενου. Προτείνουμε ορισμένες αρχές της μορφής και της δράσης του. Είναι

προς συζήτηση. Σε κάθε περίπτωση δεν μπορούμε με τα παραδοσιακά έμεσά μας να αντιμετωπίσουμε όλους αυτούς τους νέους μισθοφόρους, συμβούλους, εμπειρογνώμονες, νομικούς που είναι στην υπηρεσία του νεοφιλελευθερισμού, της κυρίαρχης πολιτικής των πολυεθνικών, της νέας διεθνούς των οικονομικά κυρίαρχων.

Ποιες είναι αυτές οι βασικές αρχές της μορφής και της δράσης του συλλογικού διανοούμενου που προτείνετε; Φαντάζομαι ότι βασική προϋπόθεση είναι να πάψει να αποτελεί μέρος της διαπλοκής με την κυρίαρχη ιδεολογία και με ένα ισχυρό μιντιακό σύστημα.

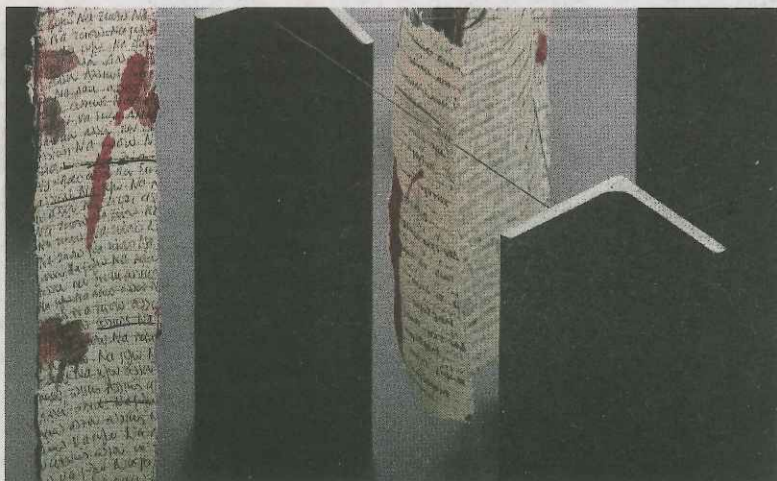
Είναι αλήθεια πως η σημερινή κυρίαρχη ιδεολογία δεν θα μπορούσε να επιβληθεί χωρίς τη συμβολή αυτών των διανοουμένων. Ολοοίως τελευταία, που διψούν για εξουσία, προσφέρουν τα ρητορικά τους εργαλεία στους πολιτικά και οικονομικά ισχυρούς που διψούν για ιδέες.

Είναι όλοι αυτοί «οι επώνυμοι», «διανοούμενοι», πολυγραφότατοι, οι οποίοι συνθέτουν τα επιστημονικά βιογραφικά τους με θέσεις σε διοικητικά συμβούλια, αν όχι σε θέσεις συμβούλων υπουργείων, συνεντεύξεις Τύπου, με επιφυλλίδες και μερικές τηλεμαχίες. Θα έπρεπε κανείς να καταδείξει όλους αυτούς τους χώρους, κυρίως μιντιακούς, που λειτουργούσαν σαν στρατόπεδα συγκέντρωσης του πνεύματος και στους οποίους αυτοί οι «υπεύθυνοι» διανοούμενοι εργάζονταν για τη διαμόρφωση και τη νομιμοποίηση των συμφερόντων της κυρίαρχης ιδεολογίας. Τέτοιες μορφές ανομικών πρακτικών οδήγησαν στην έκπτωση του ρόλου του διανοούμενου και του κοινωνικού επιστήμονα.

Εκτός από την έρευνά σας βλέπουμε και την εμπλοκή μιας γλύπτριας. Θεωρείτε κομβικό τον ρόλο της τέχνης και του πολιτισμού σ' αυτή τη συνθήκη;

Είχαμε την τύχη να συνεργαστούμε με τη Βένια Δημητρακοπούλου. Είχαμε ενθουσιαστεί με το έργο της «Προμαχώνας» που εκτέθηκε στο αίθριο του Μουσείου Μπενάκη με μεγάλη επιτυχία έναν χρόνο πριν. Της δώσαμε το υλικό μας και κινητοποιήθηκε. Μέσα από τη συνεργασία αναγνωρίσαμε κοινούς προβληματισμούς, κοινές αγωνίες για τον κίνδυνο που διατρέχουμε, για τον κίνδυνο να ζήσουμε μια αναρχο-εγωιστική κοινωνία που θα διέπεται από τον νόμο της ζούγκλας, όπου θα έχει καταστραφεί ένας ολόκληρος πολιτισμός.

Δημιούργησε ένα νέο έργο, το «Mirrors», που δημοσιεύεται στο τρίτο βιβλίο της κοινής μας έκδοσης με τίτλο «Διάλογοι». Πιστεύουμε και οι τρεις ότι τέτοιες συνεργασίες μπορούν να δώσουν μια αποτελεσματική δυνατότητα διάχυσης στους επιστημονικά θεμελιωμένους κοινωνικούς στόχους, αλλά και όρους καινοτομίας στην ίδια την τέχνη.

ΤΟ ΒΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

www.tovima.gr/culture/

Π Ρ Ο Σ Ω Π Α | Θ Ε Α Τ Ρ Ο | Σ Ι Ν Ε Μ Α | Τ Ε Χ Ν Η | Μ Ε Δ Ι Α

ΑΛΕΧΑΝΤΡΟ ΓΚΟΝΖΑΛΕΘ ΙΝΙΑΡΙΤΟΥ

Πώς γυρίστηκε η «Επιστροφή»

Σελ. 8

ΕΘΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Το ακέφαλο σώμα της Λεωφόρου Συγγρού

Σελ. 3

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΒΕΕΤΡΟΤ

Φίλιπ Γκλας στη Διπλάρειο

Το ιστορικό κτίριο της πλατείας Θεάτρου μετατρέπεται σε καφκικό σκηνικό για να φιλοξενήσει την όπερα «Σωφρονιστική αποικία» του μινιμαλιστή συνθέτη

Σελ. 9

Η τόλμη του Μουσείου Μπενάκη

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΥΜΑΚΗΣ
nbak@tovima.gr

Η είδηση στο Λονδίνο είναι ότι για πρώτη φορά μια Βρετανίδα αναλαμβάνει τη διεύθυνση ενός από τα μεγαλύτερα μουσεία της χώρας, της Tate Modern. Από την ίδρυση του μουσείου αυτού διευθυντές του ήταν ένας Ισπανός, μετά ένας Σουηδός και τελευταία ένας Βέλγος, ο Κρις Ντέρκον, που τώρα αναλαμβάνει τη διεύθυνση της Φολκσμπύνε του Βερολίνου, που είναι θεατρικός οργανισμός. Τίποτε πιο φυσικό.

Η είδηση στην Αθήνα είναι ότι για πρώτη φορά ένας «ξένος» αναλαμβάνει τη διεύθυνση ενός μεγάλου μουσείου. Είναι ο 40χρονος Γάλλος Ολιβιέ

Ντεκότ που από 1ης Μαρτίου είναι ο νέος διευθυντής του Μουσείου Μπενάκη. Η ανακοίνωση της επιλογής του Ολιβιέ Ντεκότ για τη διεύθυνση του Μουσείου Μπενάκη έγινε δεκτή με πολύ θετικό τρόπο αν κρίνουμε από τις αντιδράσεις που καταγράφηκαν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αλλά και από σχόλια ανθρώπων του «χώρου» (για παράδειγμα, Τζένη Βελένη, Κατερίνα Κοσκινά, Ντένης Ζαχαρόπουλος κ.ά.). Φυσικά σε τέτοιου είδους θέματα υπάρχουν και αρνητικές αντιδράσεις, που υπαγορεύονται κυρίως από την ασφάλεια της εσωστρέφειας

και τον μικροαστικό φόβο για τον «ξένο».

Το Μουσείο Μπενάκη άνοιξε ουσιαστικά έναν δρόμο ο οποίος, θέλουμε να πιστεύουμε, θα ακολουθηθεί και από άλλους. Δεν είναι μόνο η επιλογή. Είναι και η άποψη διαδικασία που ακολουθήθηκε. Διεθνής πρόσκληση ενδιαφέροντος, 82 υποψηφιότητες, Ελλήνων και ξένων, και η τεχνολογία μιας μεγάλης εταιρείας, της Egon Zehnder, με εμπειρία 50 ετών στην αναζήτηση στελεχών για οργανισμούς και εταιρείες. Είναι φανερό ότι η αναζήτηση μιας προσωπικότητας σαν τον Αγγελο Δεληβορριά, που ταυτίστηκε με το

Μουσείο, με τον ίδιο τρόπο που και το Μουσείο ταυτίστηκε μαζί του, θα ήταν δύσκολο να βρεθεί.

Το Μπενάκη είναι ίσως το πιο «ελληνικό» μουσείο. Αναφέρομαι κυρίως στη φιλοσοφία, στα εκθέματα και στη μουσειολογική αντίληψη της κεντρικής του συλλογής. Αλλά ελληνικό δεν σημαίνει «τοπικό» και «εσωστρεφές». Είναι και ευρωπαϊκό και διεθνές. Από την άποψη αυτή η επιλογή ενός Γάλλου δεν είναι καθόλου παράδοξη. Αλλωστε ο Ολιβιέ Ντεκότ δεν είναι «ουρανοκατέβητος». Έχει τη μεγάλη ελληνική εμπειρία που απέκτησε διευθύνοντας το Γαλλικό Ιν-

στιτούτο της Αθήνας, γνωρίζει πρόσωπα, πράγματα αλλά και τις ιδιαιτερότητες της ελληνικής πολιτικής. Επιπλέον είναι στέλεχος του γαλλικού υπουργείου Πολιτισμού στον χώρο της διαχείρισης και φορέας μιας πρακτικής και μιας αντίληψης πολιτικής πολιτισμού που έχει πολύ καλά συγκροτηθεί στη Γαλλία. Σύμφωνα με τον Κλοντ Μολάρ, ο πολιτισμός είναι «πέμπτη εξουσία».

Το Μουσείο Μπενάκη έχει δυναμική, είναι ένα μοναδικό «εργαλείο». Ο νέος διευθυντής παίρνει λοιπόν στα χέρια του έναν μοναδικό πλούτο που μπορεί να λειτουργήσει πολλαπλασιαστικά.

«Καθρέφτες» της μοντέρνας κοινωνικής αθλιότητας

Σε ποια κοινωνία ζούμε λοιπόν; Επιστήμη και τέχνη συστρατεύονται σε μια από κοινού αποτύπωση της οδύνης στον κόσμο του σύγχρονου καπιταλισμού στην Ελλάδα και στη Γερμανία

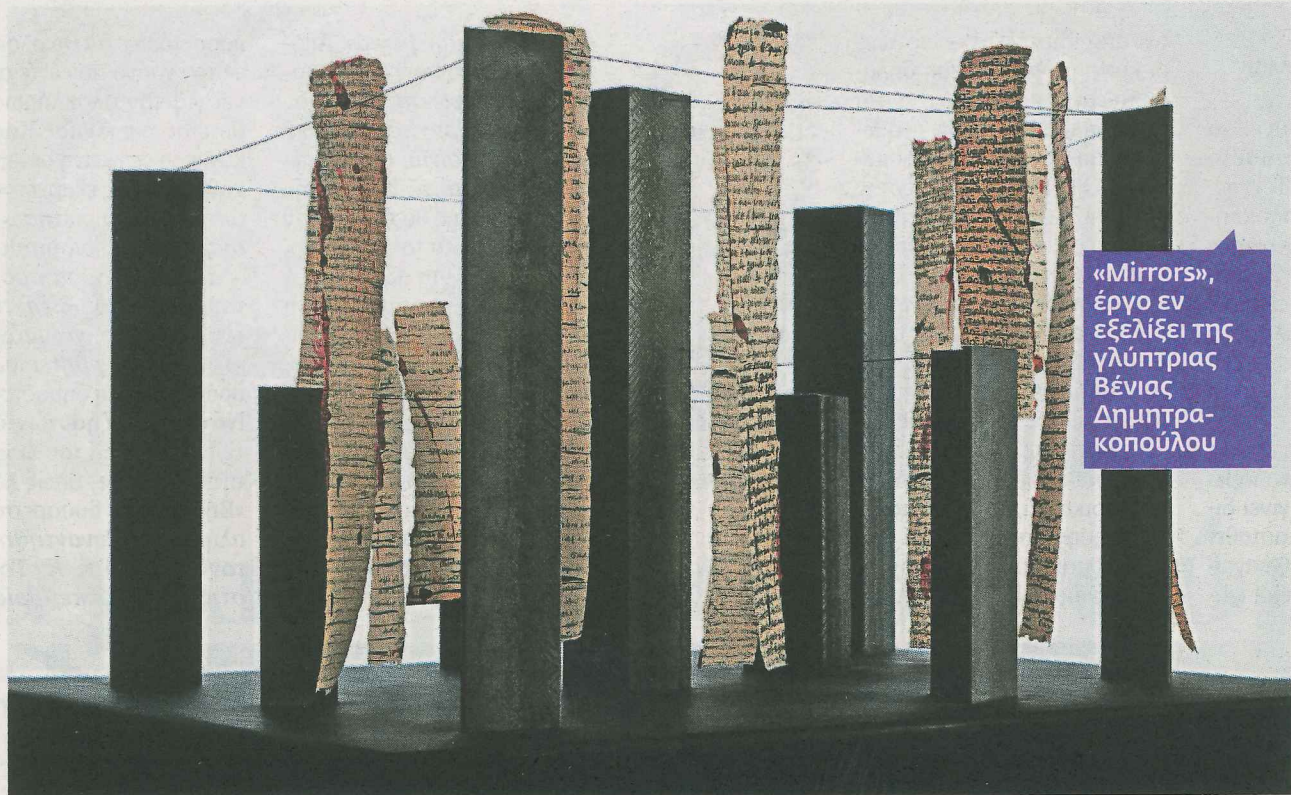
ΤΗΣ
ΛΑΜΠΡΙΝΗΣ ΚΟΥΖΕΛΗ

Το γερμανικό θαύμα και η ελληνική κρίση. Η σταβρή χώρα της ανεπτυγμένης Ευρώπης και ο αδύναμος κρίκος της ευρωζώνης. Δύο χώρες που φαίνεται πως τις χωρίζει άβυσσος στην καθημερινή πολιτική και οικονομική επικαιρότητα, μια άβυσσος που χάνει κάτω από την αντιπαλότητα και τους διαξιφισμούς στις συνόδους κορυφής των Βρυξελλών. Μια θεώρησή τους όμως «από τα κάτω», από τη βάση της κοινωνικής πυραμίδας, αποκαλύπτει σημεία κοινά, μια ζοφερή, εσωστρεφή, απέλπιδα πραγματικότητα ανεργίας και υποαπασχόλησης, απαξίωσης και αποκλεισμού, τραυμάτων και σιωπηλού άλγους που σπάνια έχουν μιντιακή προβολή.

Τη χρονική περίοδο 2002-2004 ο Φραντς Σουλτχάις, ο οποίος είναι καθηγητής Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο St. Gallen στην Ελβετία και πρόεδρος του Ιδρύματος Bourdieu, συντόνισε μια έρευνα με σκοπό να δοθεί «μια όσο το δυνατόν περίπλοκη ανάλυση των καταχρηστικών απαιτήσεων της καθημερινής ζωής οι οποίες γεννούν την κοινωνική οδύνη σήμερα». Μία δεκαετία μετά την Επανάσταση, και με τις συνέπειές της εν εξελίξει, ήταν τα χρόνια μιας ιστορικής στροφής στην κοινωνική πολιτική της Γερμανίας. Η «Ατζέντα 2010», ένα πρόγραμμα οικονομικών και κοινωνικών μεταρρυθμίσεων που εφάρμοσε η σοσιαλδημοκρατική κυβέρνηση του καγκελαρίου Σρέντερ, άλλαξε ριζικά το κοινωνικό τοπίο στη χώρα. Εμπνευσμένος από την κλασική μελέτη *Η αθλιότητα του κόσμου* του παλιού καθηγητή του Πιερ Μπουρντιέ και χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της κοινωνιοανάλυσης, που παρουσιάζει αναλογίες με την ψυχανάλυση, ο Φραντς Σουλτχάις και οι επιστήμονες που συνεργάστηκαν στην έρευνα πήραν δεκάδες προσωπικές συνεντεύξεις γερμανών πολιτών, μαρτυρίες των μετασχηματισμών της γερμανικής κοινωνίας και της ολίσθησης προς μια κοινωνία χωρίς ποιότητα.

Πίσω από το γερμανικό θαύμα

Στην επιλογή από τις συνεντεύξεις αυτές, που κυκλοφορεί σε ελληνική στον τόμο *Η αθλιότητα της οικονομίας. Η αθέατη όψη του γερμανικού «θαύματος»* (Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, 2015), γνωρίζουμε τον Κλάους και τον Κρίστιαν, δύο ταξιτζήδες που τα κουτσοβολέουν με δυσκολία στο Βερολίνο, μια τριανταδόχρονη ταπει-

«Mirrors», έργο εν εξελίξει της γλύπτριας Βένιας Δημητρακοπούλου

& Πότε Πού

τσέρισα προσωρινά απασχολούμενη σε αυτοκινητοβιομηχανία που αναζητεί σταθερή εργασία, νέους που ζουν με το κοινωνικό επίδομα σε συγκροτήματα εργατικών κατοικιών που τείνουν να μεταμορφωθούν σε γκέτο, έναν ρώσο μετανάστη, πρώην καθηγητή στο Πανεπιστήμιο της Μόσχας, που δουλεύει στις οικοδομές στο Βερολίνο, πέντε μαθητές μη προνομιούχων στρωμάτων που αδιαφορούν για την εκπαίδευσή τους σε ένα σχολείο όπου στερούνται το σεβασμό και την αναγνώριση για τις ικανότητές τους. Mini-Jobs των 400 ευρώ, μια ψαλίδα που διαρκώς διευρύνεται μεταξύ πλουσίων και φτωχών, ένα κοινωνικό κράτος που αμερικανοποιείται και φιλελευθεροποιείται.

Η υλική επισφάλεια που αντιμετωπίζουν, οι δυσκολίες εισόδου στην αγορά εργασίας, η κοινωνική καθήλωση και τα συναισθήματα της ανημπόριας, της ανησυχίας, του άγχους, η κατάθλιψη και άλλες ψυχοσωματικές διαταραχές δεν διαφέρουν από τα βιώματα στην ελληνική κοινωνία της πενταετίας 2010-2015. Μια έρευνα που συντόνισε ο Νίκος Παναγιωτόπουλος, καθηγητής Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και αντιπρόεδρος του Ιδρύματος Bourdieu, με αντικείμενο τους κοινωνικούς μετασχηματισμούς που πλήττουν τα τελευταία χρόνια τις κοινωνιακές κοινωνίες παρήγαγε, κατόπιν συνεντεύσεων, συγγενή ανθρώπινα πορτρέτα. Στον τόμο *Η οικονομία της αθλιότητας. Ελλάδα 2010-2015* (Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, 2015), η Κατερίνα που βρίσκεται εγκλωβισμένη στα τριάντα της χρόνια χωρίς ικανοποίηση από τη δουλειά της αλλά και χωρίς εναλλακτικές απασχόλησης, η αλβανίδα καθαρίστρια με τον άνεργο σύζυγο και τα τέσσερα παιδιά που δεν ξέρει αν με τα συρρικνωμένα της έσοδα πρέπει πρώτα να ταϊσει ή να τα μορφώσει και να τα εφοδιάσει για ένα καλύτερο μέλλον, το ζευγάρι των συνταξιούχων που προτιμά το μπαγιάτικο ψωμί για να μην τρώει πολύ, το πρώην στέλεχος της φαρμακοβιομηχανίας που έχει εκπέσει στον τόμο *Διάλογοι* (Εκδό-

σεις Αλεξάνδρεια, 2015) συντάσσουν τις δυνάμεις τους με τις δυνάμεις της τέχνης, «του ευαίσθητου σειсмоγράφου που καταγράφει τα σημεία των καιρών εν τη γενέσει τους» και συγκεκριμένα με το «Mirrors», ένα έργο εν εξελίξει της γλύπτριας Βένιας Δημητρακοπούλου.

Ακούγοντας καθημερινούς ανθρώπους

Σε ποια κοινωνία ζούμε λοιπόν; Σε ποια κοινωνία θέλουμε να ζούμε και πώς θα φτάσουμε εκεί; είναι τα ερωτήματα στα οποία επιδιώκουν να απαντήσουν οι δύο κοινωνιολόγοι δίνοντας αφενός τον λόγο, μέσα από αυτές τις πολυφωνικές αφηγήσεις, σε όσους είναι συνήθως περιθωριοποιημένοι ή αποκλεισμένοι από τον δημόσιο λόγο, υπερασπιζόμενοι «μια «δημόσια κοινωνιολογία» που θα δρα και θα διατυπώνει τις διαγνώσεις της έξω από τον ελεφάντινο πύργο του ακαδημαϊκού κόσμου, αφουγκραζόμενοι τους καθημερινούς ανθρώπους».

Αφετέρου, στον τόμο *Διάλογοι* (Εκδό-

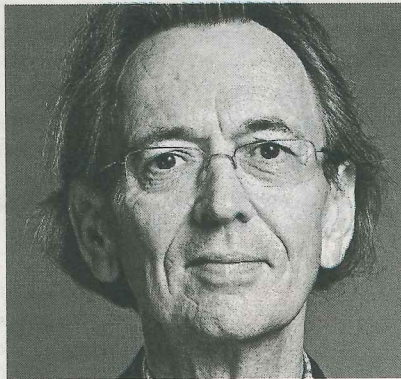
σεις Αλεξάνδρεια, 2015) συντάσσουν τις δυνάμεις τους με τις δυνάμεις της τέχνης, «του ευαίσθητου σειсмоγράφου που καταγράφει τα σημεία των καιρών εν τη γενέσει τους» και συγκεκριμένα με το «Mirrors», ένα έργο εν εξελίξει της γλύπτριας Βένιας Δημητρακοπούλου. «Ενας χώρος. Χαλύβδινες στήλες διαφορετικού ύψους δημιουργούν ένα δάσος, έναν λαβύρινθο όπου μπορεί κανείς να περιπλανηθεί μέσα του ή γύρω του. Εκεί απόμεσα αιωρούνται μακριές λωρίδες από λεπτεπίλεπτο κινεζικό χαρτί ίδιου πλάτους αλλά διαφορετικού μήκους. Οι φωνές» περιγράφει η εικαστικός το έργο της. Φράσεις, λέξεις, αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις των δύο κοινωνιολόγων καλύπτουν την επιφάνεια των χαρτιών. «Μαύρο και κόκκινο μελάνι δημιουργούν εικόνες ενός πεδίου μάχης μεταξύ λέξεων και σκέψεων».

Νέα μορφή παρέμβασης των διοικουμένων

Σκοπός της συνεργασίας που κατέληξε σε μια τρίτομη έκδοση που μόλις κυκλοφόρησε και σε κοινά projects στον δημόσιο χώρο που θα ανακοινωθούν προσεχώς είναι «να δοθεί η δυνατότητα σε όλους αυτούς τους «καθημερινούς ανθρώπους», οι οποίοι ζουν τη βίαιη ανατροπή των σχέσεών τους με το εφικτό, το πιθανό και το επιτρεπτό, να βγουν από το σκοτάδι, να αποκτήσουν κοινωνική ορατότητα, να μεταμορφωθούν σε καθρέφτες, που μέσα τους οι παρατηρητές θα μπορούν να αναγνωρίσουν τον εαυτό τους και, κοιτώντας τον, να κατανοήσουν καλύτερα τη δική τους κοινωνική συνθήκη».

Σε μια ενδιαφέρουσα πρωτοβουλία, κοινωνικές επιστήμες και τέχνες συστρατεύονται «για να δημιουργήσουν μια νέα μορφή δημόσιου χώρου, ικανή», όπως εξηγούν οι υπεύθυνοι της έκδοσης και του project «Mirrors», «να υπερασπιστεί έναν κοινωνικό κόσμο που κλυδωνίζεται και αποδομείται από τις νέες διεθνείς μορφές κυριαρχίας».

Φραντς Σουλτχάις

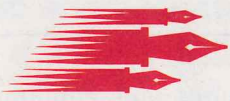

Νίκος Παναγιωτόπουλος

Νίκος Παναγιωτόπουλος, Franz Schulteis, Βένια Δημητρακοπούλου, Mirrors - Πολυφωνικές αφηγήσεις για έναν κοινωνικό κόσμο σε κρίση. Μετάφραση Γιώργος Καραμπέλας, Χρήστος Γρηλιάρης, 3 τόμοι, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, 2015, σελ. 1.400, τιμή 31,80 ευρώ. Η έκδοση παρουσιάζεται τη Δευτέρα 25 Ιανουαρίου, στις 7 μ.μ., στο Μουσείο Μπενάκη (Πειραιώς 138). Θα μιλήσουν: Ευκλείδης Τσακαλώτος, υπουργός Οικονομικών, Νίκος Ξυδάκης, αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών, Λυδία Δαμπασίνα, ζωγράφος, Αντιγόνη Λυμπεράκη, καθηγήτρια Οικονομικών, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Βασίλης Παπαβασιλείου, σκηνοθέτης-ηθοποιός, Jerome Bourdieu, διευθυντής ερευνών (INRA), διευθυντής σπουδών (EHESS), Bernard Vernier, ομότιμος καθηγητής Ανθρωπολογίας, Πανεπιστήμιο Lyon II.

Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Τετάρτη 27 Ιανουαρίου 2016
Έτος 4ο / Αρ. φύλλου 950

ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

Ευρώ 1,30

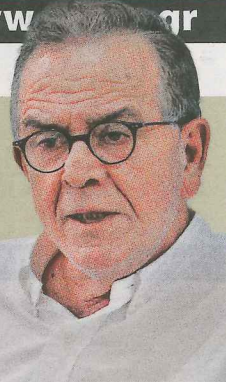
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

www.iefimerida.gr

ΣΕΝΓΚΕΝ: ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ Ε.Ε. ΓΙΑ ΔΙΕΤΕΣ «ΠΡΟΣΩΡΙΝΟ» ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ

Υστερία και παραλογισμός από τους ακραίους

Οι Ευρωπαίοι συζητούν σχέδιο κλεισίματος των συνόρων της Ε.Ε., αφήνοντας χιλιάδες πρόσφυγες εγκλωβισμένους στον ελληνικό χώρο. «Μας ζήτησαν στρατόπεδο 300-400 χιλιάδων μεταναστών στην Αθήνα», αποκαλύπτει ο αναπληρωτής υπουργός Γιάννης Μουζάλας. **ΣΕΛ. 6-7**

▶ ΑΛΕΞΗΣ ΤΣΙΠΡΑΣ: «ΤΕΡΜΑ ΤΟ ΚΡΥΦΤΟ, ΚΑΤΑΘΕΣΤΕ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ»

Μπαόκο στον διάλογο

ΚΥΡ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ: ΛΥΣΤΕ ΜΟΝΟΙ ΣΑΣ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΑΤΕ

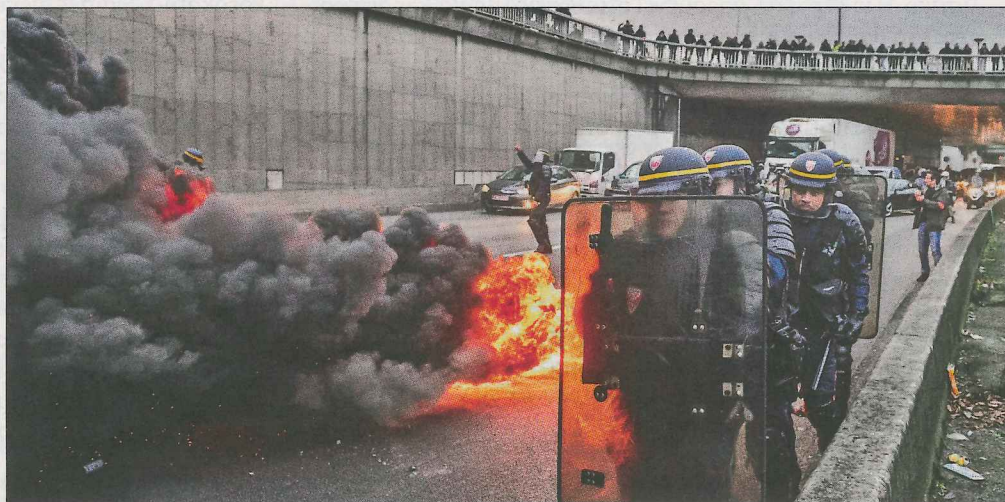
ΑΓΡΟΤΕΣ: ΝΑ ΠΑΡΕΙ ΠΙΣΩ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΘΑ ΣΥΖΗΤΗΣΟΥΜΕ

«Δεν θέλετε να λερώσετε τα χέρια σας με τα δικά σας άπλυτα» είπε προς την αντιπολίτευση ο πρωθυπουργός, σημειώνοντας ότι η κυβέρνηση παραμένει ανοιχτή στις προτάσεις. Εισέπραξε όμως ομόθυμο «όχι», ενώ τον κάλεσαν να αποσύρει το σχέδιο για το ασφαλιστικό. **ΣΕΛ. 3-4, 20, 29**

ΛΙΣΤΑ ΜΠΟΡΓΙΑΝΣ

Δεσμεύονται περιουσίες

Την κινητή και ακίνητη περιουσία 24 καταθετών της λίστας Μπόργιανς δέσμευσαν οι οικονομικοί εισαγγελείς. Επονται δεσμεύσεις περιουσιακών στοιχείων και άλλων μεγαλοκαταθετών σε τράπεζες του εξωτερικού, οι οποίοι απέκρυψαν ποσά από τις φορολογικές αρχές. **ΣΕΛ. 13**

ΓΑΛΛΙΑ: ΑΠΕΡΓΙΑΚΕΣ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

Μαύρη εβδομάδα για τον Ολάντ

Δημόσιοι υπάλληλοι, εκπαιδευτικοί, αγρότες, κτηνοτρόφοι, οδηγοί ταξί, ελεγκτές εναέριας κυκλοφορίας ξεσηκώθηκαν ενάντια στην πολιτική λιτότητας. **ΣΕΛ. 16**

ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Βιώσιμο το ασφαλιστικό;

Η προτεινόμενη μεταρρύθμιση ευνοεί την άνιση κατανομή των βαρών, εκτιμά το γραφείο της Βουλής, τονίζοντας ότι το βάρος θα πληρώσουν οι συνεπείς ασφαλισμένοι και οι νέες γενιές. **ΣΕΛ. 36-37**

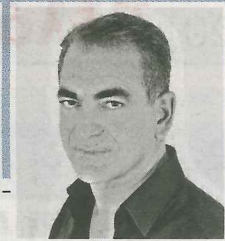
ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Σάλος λόγω Σάββα Ξηρού

Πολλές αντιδράσεις για παράσταση της Πειραματικής Σκηνής πάνω σε κείμενο του έγκλειστου της 17Ν. Τι απαντά η διεύθυνση του θεάτρου και η σκηνοθέτις Πηνέλη Δημητρακοπούλου. **ΣΕΛ. 24-25**

ΣΤΟ ΙΣΡΑΗΛ Ο ΑΛ. ΤΣΙΠΡΑΣ ΚΑΙ ΕΝΝΕΑ ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΓΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ **ΣΕΛ. 12**

Με ΣΔΙΤ η μελέτη για σιδηροδρομική Εγνατία

Η ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΗ ΕΓΝΑΤΙΑ εντάσσεται στις προτεραιότητες του ΟΣΕ και, με δεδομένο ότι δεν έχουν προβλεφθεί κονδύλια στο νέο ΕΣΠΑ, η χρηματοδότηση των μελετών και των έργων θα προωθηθεί με σύμπραξη του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Αυτό ανακοίνωσε ο αρμόδιος υπουργός Χρήστος Σπίρτζης κατά τη χθεσινή συνεδρίαση της αρμόδιας επιτροπής της Βουλής που ενέκρινε τον ορισμό της νέας διοίκησης στον ΟΣΕ.

Εχει ενδιαφέρον ότι συνέδεσε το αναπτυξιακό αλλά φιλόδοξο έργο με «μια άλλη λογική ιδιωτικοποίησης της ΤΡΑΙΝΟΣΕ». Ο σχετικός διαγωνισμός, που ξεκίνησε τον Σεπτέμβριο του 2014 και γίνεται από το ΤΑΙΠΕΔ, πηγαίνει από αναβολή σε αναβολή, ενώ έχει ατονήσει το ενδιαφέρον από τους τρεις ομίλους που είχαν εκδηλώσει ενδιαφέρον. Η κατάθεση δεσμευτικών προσφορών, με βάση την τελευταία επίσημη ανακοίνωση του Ταμείου, είχε οριστεί για τις 15 Ιανουαρίου 2016, αλλά με βάση ανεπίσημες πηγές η προθεσμία έχει μετατεθεί για τον Φεβρουάριο.

Ο Χρήστος Σπίρτζης δεν παρέλειψε να ασκήσει κριτική στο ΤΑΙΠΕΔ, καταλόγισε στην προηγούμενη κυβέρνηση ευθύνες για «ελλιπή και λάθος σχεδιασμό της ιδιωτικοποίησης» και τόνισε ότι η ΤΡΑΙΝΟΣΕ δεν είχε τη δυνατότητα αύξησης του μεταφορικού έργου παρόλο που υπάρχουν αιτήματα από μεγάλες εταιρείες για διπλασιασμό των εμπορευματικών φορτίων.

Το νέο σχήμα του ΟΣΕ θα είναι διπρόσωπο, όπως και στις άλλες ΔΕΚΟ που εποπτεύονται από το υπουργείο. Διευθύνων σύμβουλος ανέλαβε ο Κώστας Πετράκης και πρόεδρος ο Γ. Αποστολόπουλος. Συγκοινωνιολόγος και πρώην υπεύθυνος του τομέα Μεταφορών στον ΣΥΡΙΖΑ, ο Κ. Πετράκης έδωσε έμφαση στην ανάπτυξη των εμπορευματικών μεταφορών σε συνδυασμό με τα σχέδια κινεζικών εταιρειών για τη δημιουργία σύγχρονου «δρόμου μεταξίου», ενώ συνέδεσε την ανάπτυξη του σιδηροδρομικού δικτύου με τον τουρισμό. Μίλησε επίσης για τις συμβάσεις SLA, μέσω των οποίων μια εταιρεία πληρώνει τον διαχειριστή του δικτύου για τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Υπέρ της σύμπραξης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα τάχθηκε ο Γ. Αποστολόπουλος, δίνοντας όμως έμφαση στη διαφάνεια και τον κοινωνικό έλεγχο.

Χ.ΤΖ.

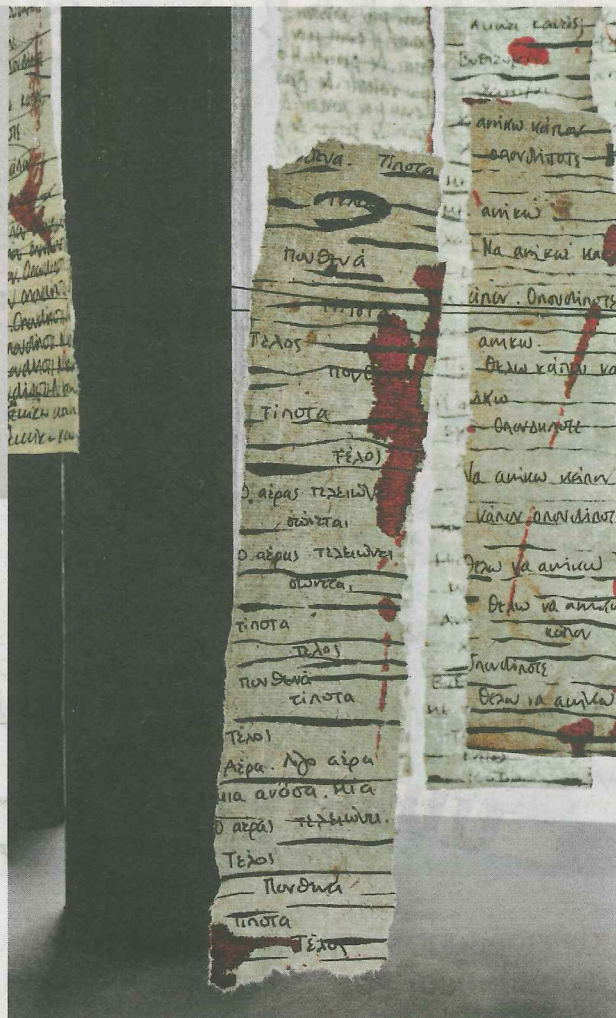
Οψεις της ανισότητας

Πολυφωνικές ομιλίες, με αφορμή μια παρουσίαση του τρίτομου βιβλίου «Mirrors. Πολυφωνικές αφηγήσεις για έναν κοινωνικό κόσμο σε κρίση» των κοινωνιολόγων Νίκου Παναγιωτόπουλου, Φραντς Σούλτχαϊς και της εικαστικού Βένιας Δημητρακοπούλου

Της **ΙΩΑΝΝΑΣ ΣΩΤΗΡΧΟΥ**

Ηταν μια ξεχωριστή βραδιά αυτή που γέμισε με περισσότερα από 500 άτομα το Μουσείο Μπενάκη για την παρουσίαση του τρίτομου βιβλίου «Mirrors. Πολυφωνικές αφηγήσεις για έναν κοινωνικό κόσμο σε κρίση» των κοινωνιολόγων Νίκου Παναγιωτόπουλου, Φραντς Σούλτχαϊς και της εικαστικού Βένιας Δημητρακοπούλου. Γιατί εξίσου πολυφωνική ήταν και η τοποθέτηση των ομιλητών:

«Είναι η κοινωνία, ανόπτε» είπε ο υπουργός Οικονομικών Ευκλείδης Τσακαλώτος, παραφράζοντας τόσο την προεκλογική ατάκα του Κλίντον το 1992 με την «οικονομία» στη θέση της κοινωνίας, όσο και την αμφιλεγόμενη πρόσφατη αποστροφή του Γερμανού ομολόγου του, που αντικατέστησε το ουσιαστικό με την «εφαρμογή». Σε αυτήν τη βάση εξήγησε γιατί θεωρεί λάθος την αποκοπή της οικονομικής από τις άλλες ανθρωπιστικές, ηθικές και φιλοσοφικές επιστήμες και το πώς

«Ο αέρας τειθειώνει...» η φωνή των θυμάτων της κρίσης ξεφεύγει από την κοινωνιολογική έρευνα και γίνεται εικαστική αφήγηση-μαρτυρία της ασφυξίας που βιώνουμε. Έργο της Β. Δημητρακοπούλου

φτάσαμε στη σημερινή νεοφιλελεύθερη χρηματοπιστωτική κρίση με κύριο θύμα της τα λαϊκά στρώματα. Ενημέρωσε ακόμη τους παρευρισκόμενους για τους λόγους για τους οποίους είπε στους ομολόγους του ότι δεν μπορεί να μειώσει και άλλο

«Με τα 600 ευρώ που παίρνει η γιαγιά βοθά τον άνεργο γιο ή τη 17χρονη εγγονή που χρειάζεται φροντιστήριο για να μπει στο πανεπιστήμιο» τόνισε ο Ευκλείδης Τσακαλώτος

Η καθηγήτρια Οικονομικών Αντιγόνη Λυμπεράκη

τις συντάξεις, μετά από 11 συνεχείς περικοπές, αφού αποτελούν πλέον το μοναδικό οικογενειακό εισόδημα: «Γιατί με τα 600 ευρώ που παίρνει η γιαγιά βοθά τον άνεργο γιο ή τη 17χρονη εγγονή που χρειάζεται φροντιστήριο για να μπει στο πανεπιστήμιο». Δήλωσε πως θέλει να υπηρετήσει μια κοινωνία με σταθερότητα και αναδιανομή εισοδήματος για την ανακούφιση των ασθενέστερων στρωμάτων και τις δημοκρατικές αλλαγές σε ένα κράτος, αλλαγές όχι μόνο οικονομικές αλλά με σύμμαχο όλα τα όπλα της κοινωνικής επιστήμης, κάτι για το οποίο θεωρεί απαραίτητο τον λαϊκό παράγοντα ώστε από αντικείμενο της οικονομικής πολιτικής να γίνει υποκείμενο.

Παροχές σε... πλούσιους

Η έλλειψη των μεταρρυθμίσεων μπορεί να προκαλέσει μεγαλύτερο πόνο για περισσότερο χρόνο σε περισσότερους, επισήμανε η καθηγήτρια Οικονομικών Αντιγόνη Λυμπεράκη, εντοπίζοντας την ανάγκη άμεσης αλλαγής στις κοινωνικές παροχές της Ελλάδας, καθώς το πλουσιότερο 20% εισπράττει το 30% των επιδομάτων, ενώ το φτωχότερο 20% μόλις το 7,7%. Ενα άδικο σύστημα στη στόχευση των κοινωνικών επιδομάτων, που μοιράζει 4,5 φορές περισσότερα χρήματα στους πλούσιους απ' ό,τι στους φτωχούς, με μόνη την Τουρκία να μας ξεπερνά σε αυτήν την ανισοκατανομή. Εθιξε ακόμη το θέμα της ανυπαρξίας Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος όχι λόγω ανυπαρξίας πόρων αλλά λόγω διαφορετικών προτεραιοτήτων, αφού η κρατική επιχορήγηση μόνο για τις συντάξεις σε ΟΤΕ και ΔΕΗ φτάνει για να δοθούν δύο ελάχιστα εγγυημένα εισοδήματα. Παρατήρησε ότι η Ελλάδα ήταν πρωταθλήτρια στην ανεργία και στην προ κρίσης εποχή, σε αντίθεση με τη Γερμανία, που στη σύντομη κρίση της δεν είδε σημαντική αύξησή της λόγω των μεταρρυθμίσεων που σήμερα της επιτρέπουν να απορροφήσει ένα εκατομμύριο μετανάστες.

Ανάμεσα στους ομιλητές της σχεδόν τρίωρης παρουσίασης και ο διευθυντής ερευνών (INRA) Ζερόμ Μπουρντιέ, που εξέθεσε τις κοινωνικές απώλειες των νεοφιλελεύθερων επιλογών στην Ευρώπη, αλλά και ο αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών Ν. Ξυδάκης, που παρέπεμψε στις αναπαραστάσεις της κρίσης και των θυμάτων της μέσω της 7ης τέχνης.

Ο υπουργός Οικονομικών Ευκλείδης Τσακαλώτος

Η καθηγήτρια Οικονομικών Αντιγόνη Λυμπεράκη

ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΑ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΗΡΙΑ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ

Ταξικό μίσος από Μητσοτάκη

Ανέπτυξε ακραία σκληρές θέσεις για συνταξιούχους, εργαζόμενους και αγρότες ταυτιζόμενος με το ΔΝΤ

» **Μέτωπο** με τη συντριπτική πλειονότητα του ελληνικού λαού, που συγκροτείται από εργαζόμενους, συνταξιούχους, αγρότες και μικρομεσαίους, άνοιξε ο Κυρ. Μητσοτάκης στην πρώτη του τοποθέτηση στη Βουλή ως αρχηγός της Ν.Δ. υπερφαλαγγίζοντας ακόμη και τους εκπροσώπους των εργοδοτικών οργανώσεων. Αντιτάχθηκε στην αύξηση των εργοδοτικών εισφορών έστω και κατά 1% που προτείνεται για

να μην μειωθούν οι κύριες συντάξεις, ζήτησε επαναφορά της ρήτρας μηδενικού ελλείμματος για τις επικουρικές, αντιτάχθηκε στην έννοια της αναδιανομής για να μην θιγούν τα υψηλά εισοδήματα, αξίωσε να ανακληθούν οι μικρές αυξήσεις (τριετίες) που έλαβαν πρόσφατα οι δημόσιοι υπάλληλοι, αρνήθηκε να ανακαλέσει τη θέση του για τις απολύσεις και πρότεινε να συμψηφιστούν οι ασφαλιστικές εισφορές με τις

επιδοτήσεις των αγροτών! Απέδωσε δε στο πρόγραμμα και τις πράξεις της κυβέρνησης «ταξικό μίσος» προς τα μεγάλα εισοδήματα και ανέλαβε ο ίδιος να τα υπερασπιστεί.

«Είθε ακραίος, αλλά καθαρός νεοφιλελεύθερος. Αυτό είναι καλό για τον ΣΥΡΙΖΑ, αλλά κακό για τη χώρα, που βρίσκεται σε διαπραγματεύση» επισήμανε ο Αλ. Τσίπρας.

ΣΕΛ. 2-7

Γ. ΚΑΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ: Κάτω από 25% η συνολική επιβάρυνση για τους επαγγελματίες

ΣΕΛ. 7

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Η Ευρώπη σε σύγχυση

» **Το ζήτημα δημιουργίας** στρατοπέδου 400.000 ανθρώπων στην Αθήνα, που έθεσε ο Βέλγος υπουργός Εσωτερικών, και προκλητικό δημοσίευμα των «Financial Times», που κάνει λόγο για «ανταλλαγή» του ελληνικού χρέους με πρόσφυγες, συνθέτουν ένα σκηνικό σύγχυσης που επικρατεί στο εσωτερικό της Ε.Ε. Ο Δημ. Αβραμόπουλος δήλωσε: «Ούτε αναστολή της Σένγκεν, ούτε αποκλεισμός κάποιου μέλους». Δεν αποκλείει διετή παράταση των συννοριακών ελέγχων η Κομισιόν, με τη Frontex να αναλαμβάνει ενεργό ρόλο ελέγχου στην ΠΓΔΜ.

ΣΕΛ. 16, 17

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΣ ΑΣΙΩΜΑΤΟΥΧΟΣ:

Κυβερνητική αρμοδιότητα οι τηλεοπτικές άδειες

» **Τη θετική στάση** της Ε.Ε. απέναντι στον νέο νόμο της ελληνικής κυβέρνησης διέμνησε, μέσω του Euroactiv, κοινοτικός αξιωματούχος ξεκαθαρίζοντας ότι οι διαδικασίες χορήγησης τηλεοπτικών αδειών είναι αρμοδιότητα κάθε κυβέρνησης. Ο Ν. Βούτσικς ξεκαθάρισε χθες ότι η κυβέρνηση θα ψηφίσει άμεσα τροπολογία που θα δίνει στην Ολομέλεια της Βουλής την αρμοδιότητα να καθορίζει τον αριθμό των τηλεοπτικών αδειών.

ΣΕΛ. 14

ΛΙΣΤΑ ΜΠΟΡΓΙΑΝΣ

Άρchiσαν δεσμεύσεις λογαριασμών

» **Σε άμεση δέσμευση** των περιουσιακών τους στοιχείων, ακινήτων, λογαριασμών, αξιολογίων κ.λπ., προχώρησαν οι οικονομικοί εισαγγελείς για 24 προς το παρόν καταθέτες της πρόσφατης λίστας που εστάλη από το κρατίδιο της Ρηνανίας - Βεσφαλίας, γνωστότερης ως «λίστα Μπόργιανς».

ΣΕΛ. 9

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ

Το Βερολίνο, οι Βρυξέλλες και το όρος Σινά

ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ ΣΙΜΟΥ

» **Το πιο** ενδιαφέρον σημείο της συνέντευξης του πρώην υπουργού Οικονομικών Γ. Βαρουφάκη στον τηλεοπτικό σταθμό Σκάι ήταν αυτό σχετικά με τη δομή και τη λειτουργία του Eurogroup. Το... σοκαριστικό στοιχείο, για το οποίο εξανέστη σύσσωμη σχεδόν η αντιπολίτευση της χώρας, με επικεφαλής τον Κ. Μητσοτάκη, σε συγχορδία με μια πλειάδα μέσων ενημέρωσης, ήταν πως ο πρώην υπουργός πχογραφούσε τις συνεδριάσεις των υπουργών Οικονομικών της Ευρωζώνης, καθώς σε αυτές δεν τηρούνται πρακτικά.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 2

ΚΑΜΜΕΝΟΣ - ΓΙΑΛΟΝ:

«Να συμμορφωθεί η Τουρκία»

» **Κοινό κάλεσμα** των υπουργών Άμυνας Ελλάδας και Ισραήλ Π. Καμμένου και Μοσέ Γιαλόν χθες προς την Τουρκία να αλλάξει στάση και να σταματήσει να υποστηρίζει τους τρομοκράτες του ISIS.

ΣΕΛ. 25

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Μετά την οικονομική, η στρατιωτική ισχύς

» **Να «συμβαδίσει»** η γερμανική οικονομική ισχύς με υπεροχή της Γερμανίας και στον στρατιωτικό τομέα είναι το στρατηγικό σχέδιο του Βερολίνου για τα επόμενα 15 χρόνια. Στο πλαίσιο αυτό, ένα «πακέτο» 130 δισ. ευρώ θα διατεθεί για την αναβάθμιση των στρατιωτικών δυνατοτήτων των γερμανικών ενόπλων δυνάμεων.

ΣΕΛ. 21

ΣΤΟ ΒΑΤΙΚΑΝΟ

Συνάντηση Πάπα - Ροχανί

» **«Προσευχηθείτε** για μένα, παναγιότατε» είπε στον Φραγκίσκο ο Ιρανός πρόεδρος Χασάν Ροχανί προσφέροντάς του για δώρο ένα... περσικό καλί. Αυτό ήταν το επισφράγισμα της συνάντησης στο Βατικανό, που επικύρωσε την εμπορική συμφωνία του Ιράν με τη Δύση μετά το τέλος των κυρώσεων.

ΣΕΛ. 19

ΓΡΑΜΜΑΤΑ & ΤΕΧΝΕΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΤΕΧΝΗΣ

Πέθανε ο ακαδημαϊκός Χρυσάνθος Χρήστου

» Πλήρης ημερών, σε ηλικία 94 ετών, πέθανε ο ιστορικός τέχνης και ακαδημαϊκός Χρυσάνθος Χρήστου, ο οποίος κηδεύεται αύριο, στις 12.00 μ., από τον Ιερό Ναό Αγίων Θεοδώρων του Α' Νεκροταφείου Αθηνών.

Γεννημένος στις Θεσπιές Βοιωτίας το 1922, σπούδασε Ιστορία και Αρχαιολογία στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (1943-48) και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στην Αρχαία και Νεότερη Τέχνη στα Πανεπιστήμια της Βόννης και της Κολωνίας (1955-57).

Εργάστηκε αρχικά ως επιμελητής Κλασικών Αρχαιοτήτων στη Βοιωτία, την Εύβοια (1951-55), τη Λακωνία και την Αρκαδία (1955-65), ενώ το 1965 εκλέχτηκε τακτικός καθηγητής Ιστορίας της Τέχνης στην πρώτη ανάλογη έδρα που ιδρύθηκε σε ελληνικό πανεπιστήμιο, καθώς και Μεσαιωνικής και Νεότερης Τέχνης της Δύσης στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Το 1979 μετακλήθηκε στην ίδια έδρα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, όπου δίδαξε μέχρι τη συνταξιοδότησή του, αναγορευόμενος σε ομότιμο καθηγητή του ΕΚΠΑ. Το 1991 εξελέγη τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών στην έδρα Ιστορία της Τέχνης.

Υπήρξε πολυγραφότατος, εκδίδοντας δεκάδες βιβλία, κυρίως για την

ευρωπαϊκή τέχνη από την Αναγέννηση μέχρι τις μέρες μας, αλλά και την ελληνική τέχνη του 19ου και του 20ου αιώνα. Το έργο του για τη δυτική τέχνη αποτελεί σημείο αναφοράς, καθώς αποτέλεσε τη σημαντικότερη συνεισφορά στο θέμα αυτό στην ελληνόγλωσση βιβλιογραφία.

Τα συλλυπητήριά του για την απώλεια του εξέχοντος ακαδημαϊκού Χρυσάνθου Χρήστου εξέφρασε με δήλωσή του ο υπουργός πολιτισμού Αριστείδης Μπαλτάς, μεταφέροντας στους οικείους του, μαζί με τα συλλυπητήριά του, «τις ευχαριστίες όλων μας για την προσφορά του στην πνευματική ζωή του τόπου μας».

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΥΚΛΕΙΔΗ ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΥ ΣΕ ΣΟΪΜΠΛΕ

«Είναι η κοινωνία, ηλίθιε»

ΡΕΠΟΡΤΑΖ: ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

» «Είναι η κοινωνία, ηλίθιε». Καυστική και αντιπροσωπευτική της άλλης αντίληψης που έχει η Αριστερά πάνω στα πράγματα, ήταν η απάντηση -μέσω αυτή της φράσης- του υπουργού Οικονομικών Ευκλείδη Τσακαλώτου στον Βόλφγκανγκ Σόιμπλε, που παράφρασε ξανά την περίφημη κουβέντα του «ξεχασμένου» Μπιλ Κλίντον. Η δήλωση του υπ. Οικονομικών έγινε στη βιβλιοπαρουσίαση του τρίτου έργου των Νίκου Παναγιωτόπουλου, Franz Schultheis και Βένιας Δημητρακοπούλου τη Δευτέρα στο Μουσείο Μπενάκη με τίτλο «Mirrors: Πολυφωνικές αφηγήσεις για έναν κοινωνικό κόσμο σε κρίση» (εκδ. Αλεξάνδρεια), που αναδεικνύει τις βαθιές αντιφάσεις του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού. Για την έκδοση, ο Ευ. Τσακαλώτος υπογράμμισε ότι καταδεικνύει μια μεγάλη αλήθεια, πως η αποδέσμευση της οικονομικής σκέψης από την κοινωνιολογική είναι καταστροφική για την κατανόηση του κοινωνικού κόσμου.

«Χωρίς αναδιανομή, δεν υπάρχει σταθερότητα»

Ο υπουργός Οικονομικών, που ήταν στο πάνελ μαζί με τον αναπληρωτή υπουργό Εξωτερικών Νίκο Ξυδάκη, αναφέρθηκε παράλληλα στις επίμαχες κυβερνητικές μεταρρυθμίσεις για το ασφαλιστικό και το φορολογικό. «Χωρίς νέο συνταξιοδοτικό σύστημα, με αναδιανομή στο μεδούλι, δεν μπορεί να υπάρξει σταθερότητα», τόνισε. Πρόσθεσε ότι στις πρόσφατες συναντήσεις του με έξι υπουργούς Οικονομικών της Ευρωζώνης, στη διάρκεια της περιόδου του πριν το τελευταίο Eurogroup, τους επισήμανε πως δεν γίνεται, μετά από 11 συνεχόμενες μειώσεις στις συντάξεις, να υπάρξει μία ακόμη.

Στάθηκε ιδιαίτερα στον ξεχωριστό ρόλο που παίζει η σύνταξη στο οικογενειακό εισόδημα, καθώς λειτουργεί συχνά συμπληρωματικά, ενώ σε πολλές περιπτώσεις α-

Η «αφορμή» δόθηκε με βιβλιοπαρουσίαση συλλογικού έργου που καυτηριάζει τις πολιτικές λιτότητες στο Μουσείο Μπενάκη

ποτελεί το μοναδικό εισόδημα. Την ίδια στιγμή βέβαια που η κυβέρνηση διεκδικεί, πρέπει, σύμφωνα με τον υπουργό, να συμβαίνει το ίδιο και από την κοινωνία. «Για να αλλάξει, πρέπει να έχουν συμμετοχή και οι ίδιοι οι άνθρωποι, με άποψη και παρεμβάσεις», ανέφερε στέλλοντας την ίδια στιγμή μήνυμα στους συντηρητικούς κύκλους της Ευρώπης, πως δεν γίνεται να προωθούν αλλαγές στην οικονομία χωρίς τη στήριξη της κοινωνίας.

«Η καταγραφή της ιστορίας της κρίσης από τα κάτω»

Από την πλευρά του ο Ν. Ξυδάκης εστίασε περισσότερο στο «συλλογιστικό έργο». «Αποτελεί ένα έργο τέχνης που εγγράφεται σε μια καλλιτεχνική παράδοση διεθνώς αναγνωρισμένη, που στοχεύει να καταγράψει την ιστορία της κρίσης από τα κάτω», είπε. Τον λόγο στην κατάμεστη αίθουσα από πανεπι-

στημιακούς, φοιτητές, πρόσωπα από τον χώρο των τεχνών καθώς και άλλα πολιτικά πρόσωπα, όπως η αναπληρώτρια υπουργός Παιδείας Σία Αναγνωστοπούλου, πήρε στη συνέχεια η ζωγράφος Λυδία Δαμπασίνα. Είπε πως η συνεργασία της Βένιας Δημητρακοπούλου με τους δυο κοινωνιολόγους καταδεικνύει πως «η τέχνη την εποχή της κρίσης είναι παρούσα, όπως ήταν πάντα, έτοιμη να ανοίξει νέες οδούς κατανόησης του σήμερα και του αύριο».

«Υμνο σε όλους αυτούς που ζουν σε καθεστώς ανασφάλειας και φόβου» χαρακτήρισε το έργο ο σκηνοθέτης και ηθοποιός Βασίλης Παπαβασιλείου, που πρόσθεσε ότι παράλληλα φέρνει στο προσκήνιο με μοναδικό τρόπο τα υποκείμενα της ιστορίας. Στην επιστημονική καινοτομία του έργου και κυρίως στην ανάδειξη των μηχανισμών κυριαρχίας που ενεργοποιούνται τη περίοδο της κρίσης στάθηκε ο ομότιμος καθηγητής Ανθρωπολογίας του Πανεπιστημίου της Λυών Μπερνάρντ Βερνιέ, ενώ ο διευθυντής ερευνών (INRA) - διευθυντής σπουδών (EHES) Ζερόμ Μπερντιέ αναγνώρισε στο έργο την ακριβή παράθεση των επιπτώσεων από την οικονομική τυραννία που ασκείται σήμερα στους λαούς της Ευρώπης.

Σημειώνεται ότι στην αρχή της εκδήλωσης αποσπάσματα των βιβλίων διάβασαν ο Βασίλης Παπαβασιλείου και η ηθοποιός Μάνια Παπαδημητρίου.

ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ

ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

‘Ομόνοια νύχτα

Τό βράδυ άργα κατά τίς τρείς φρέσκο τό αύριο άπ' τήν ‘Ομόνοια προμηθεύομαι σ' έφημερίδες καί τσιγάρα. ‘Η νύχτα ή ποίηση κλεμμένες διαστικά μέσα στίς κόγχες. «Πιάστε τον πιάστε τον» άπό παντού ψίθυροι πού θεριεύουνε καθώς βάζω μπροστά μιά κίτρινη παλιά Κορτίνα ένώ στό χέρι κλαίει τά σουσάμια του ό σπασμένος άρραβώνας - ένα μού μισοφέγγαρο κουλούρι.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΕΡΗΣ

Ποιήματα 1975-1996, έκδ. Κέδρος, Αθήνα 2000

‘Ανθολόγος τού Ιανουαρίου 2016: ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΜΑΚΑΡΩΝΗ

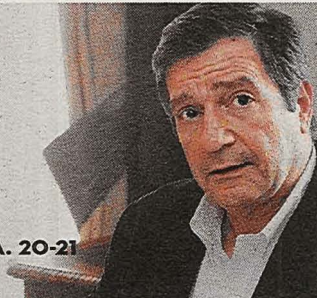
ΧΑΡ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
Η ΚΡΙΤΙΚΗ
ΣΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
ΚΑΙ Ο ΕΧΘΡΟΣ
ΤΟΥ ΛΑΟΥ

ΣΕΛΙΔΑ 24

Ο Γ. ΚΑΜΙΝΗΣ ΣΤΑ «ΝΕΑ»
Ο ΠΑΝΙΚΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ
ΚΑΛΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΟΑΡΙΣΤΕΡΑ

ΣΕΛ. 20-21

ΣΤ. ΚΟΝΤΟΝΗΣ
ΟΙ ΠΡΑΣΙΝΕΣ,
ΟΙ ΚΟΚΚΙΝΕΣ,
ΟΙ ΚΙΤΡΙΝΕΣ
ΟΙ ΧΑΝΤΡΕΣ

ΣΕΛΙΔΑ 22

30-31 Ιανουαρίου 2016 ■ € 2,00 ■ www.tanea.gr

ΤΑ ΝΕΑ

ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ

«Είναι απορίας άξια η παρέμβαση της πρεσβείας των ΗΠΑ ότι το έργο του Ξηρού δεν μπορεί να ανεβαίνει με λεφτά του φορολογουμένου»

ΤΙΣ ΠΡΕΣΒΕΙΑΣ... (Η ΤΑ ΞΕΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΧΛΩΡΑ) ΤΟ ΔΡΟΜΟ ΣΕΛΙΔΑ 2

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟ

ΟΙ ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΤΟΥ ΑΛΕΞΗ ΤΣΙΠΡΑ...

Η απίστευτη ιστορία της μυστικής συνεργασίας της εταιρείας συμβούλων Goetzpartners με το Μαξίμου πέρσι την άνοιξη

Ο ρόλος Βαρουφάκη και Λαφαζάνη, καθώς και ο λόγος που αντί να βγει από το κουτί το νέο Ταμείο Αποκρατικοποιήσεων α λα ανατολικογερμανικά, προτιμήθηκε την τελευταία στιγμή η προσφυγή σε δημοψήφισμα

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΠΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟ ΣΕΛΙΔΕΣ 13-15

ΠΡΟΣΩΠΑ: ΠΕΔΡΟ ΣΑΝΤΣΕΘ, ΤΑΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΙΚΑΚΟΣ ΣΕΛΙΔΕΣ 38-39

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Η πρώτη τράπεζα στην Ελλάδα

ΚΡΙΣΤΙΝ
ΣΚΟΤ ΤΟΜΑΣ

ΘΕΛΩ ΝΑ ΠΑΙΞΩ
ΗΛΕΚΤΡΑ
ΣΤΗΝ ΕΠΙΔΑΥΡΟ

ΠΡΟΣΩΠΑ

Παρουσίαση

Ο καθρέφτης της κρίσης

Πλήθος κόσμου - πάνω από πεντακόσιοι άνθρωποι, ενώ αρκετοί έφυγαν γιατί δεν χωρούσαν - κατέκλυσε τη Δευτέρα το βράδυ το Μουσείο Μπενάκη στην Πειραιώς, στην παρουσίαση της έκδοσης «Mirrors» (εκδ. Αλεξάνδρεια). Πρόκειται για έργο αξίας, «παλαιάς κοπής» (το «Βιβλιοδρόμιο» το έχει παρουσιάσει αναλυτικά), γιατί οι συνεντεύξεις που παρουσιάζει - συνεντεύξεις πληγέντων από την κρίση στην Ελλάδα των τελευταίων χρόνων, αλλά και στη Γερμανία των αρχών της δεκαετίας του 2000 - έγιναν πάνω σε επιστημονική μεθοδολογική βάση και πέρα από εργαλείο κοινωνιολογικής ανάλυσης σήμερα θα αποτελούν και στο μέλλον σημαντικότατη πηγή γνώσης για την εποχή μας.

Οι συγγραφείς Νίκος Παναγιωτόπουλος και Φραντς Σουλτχάις όπως και η εικαστικός Βένια Δημητράκοπούλου, που υπογράφει τον συνοδευτικό τρίτο τόμο, ήταν παρόντες αλλά δεν μίλησαν. Μίλησαν οι υπουργοί Ευκλείδης Τσακαλώτος, Νίκος Ξυδάκης, η καθηγήτρια Αντιγόνη Λυμπεράκη, ο γάλλος οικονομολόγος Ζερόμ Μπουρντιέ (γιος του περίφημου κοινωνιολόγου Πιερ Μπουρντιέ), ο γάλλος ανθρωπολόγος Μπερνάρ Βερνιέ - με σημαντικό έργο στον ελληνικό χώρο -, η ζωγράφος Λυδία Δαρμασίνα και ο σκηνοθέτης Βασίλης Παπαβασιλείου. Απόσπασμα ανέγνωσε η ηθοποιός Μάνια Παπαδημητρίου.

Το κοινό άκουσε προσεκτικά τις ομιλίες, που δεν συμφωνούσαν όλες μεταξύ τους ως προς τη συνταγή ξεπεράσματος της κρίσης. Ούτε το κοινό άλλωστε - λ.χ. από τη Σία Αναγνωστοπούλου μέχρι τον Τάσο Γιαννίτση - προερχόταν από έναν μόνο πολιτικό χώρο. Ο Ζερόμ Μπουρντιέ ήταν πάντως αρκετά επικριτικός για όσα συμβαίνουν στην Ευρώπη. Η τρέχουσα κρίση δεν είναι συγκυριακή, είπε, αλλά πρόκειται για σε βάθος συντελούμενο μετασχηματισμό, «που θα οδηγήσει στην επανάληψη καταστάσεων κρίσης με ένταση πιθανότατα παλύ-βαθύτερη». Συμμεριζόμενος τη γραμμή Πικετί λέει ότι η κρίση του 2008 «είναι μια πρώτη ήπα εκδήλωση αυτής της κατάστασης, καθώς τα κράτη ανέλαβαν τώρα τα ίδια τα κόστη της προσαρμογής μέσω της αύξησης των δημοσίων χρεών, με την παράδοση συνέπεια να βγουν από αυτά ακόμα πιο αδύναμα και μάλλον ανίκανα να αντιμετωπίσουν την επόμενη κρίση».

ΜΑΝΩΛΗΣ ΠΙΜΠΛΗΣ

MIRRORS

Νίκος Παναγιωτόπουλος, Franz Schultheis, Βένια Δημητράκοπούλου
MIRRORS

Πολυφωνικές αφηγήσεις για έναν κοινωνικό κόσμο σε κρίση

Εκδ. Αλεξάνδρεια, 2015
Τιμή: 32 ευρώ

Μητρότητα, νοητική υστέρηση και αναδρομική ανάγνωση του παρελθόντος είναι οι άξονες του εντυπωσιακού τελευταίου βιβλίου της Μάργκαρετ Ντραμπλ

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΟΛΙΝΟΣ

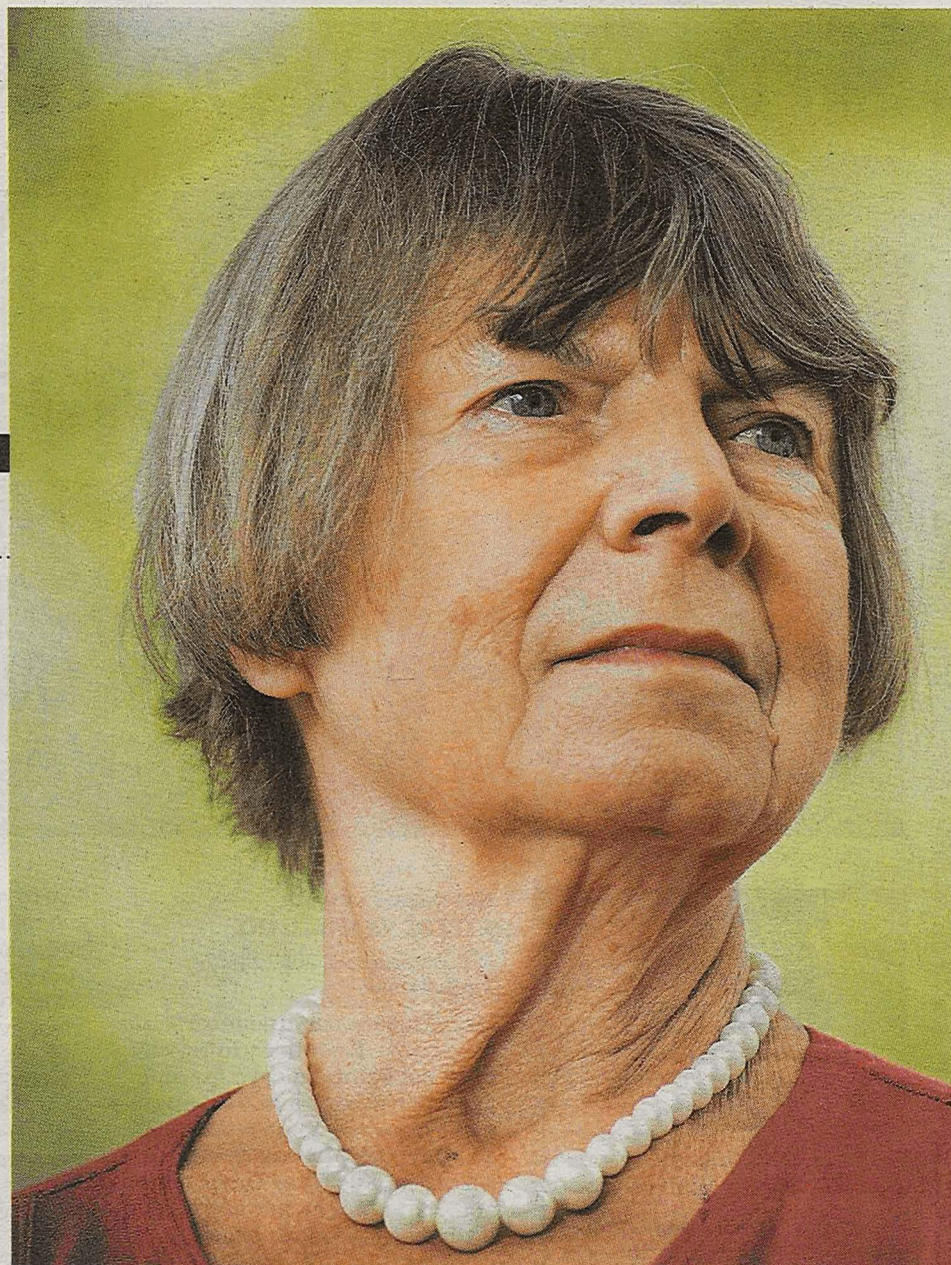
Η Μάργκαρετ Ντραμπλ (1939-) έχει συμπληρώσει μισό αιώνα ανελλιπούς παρουσίας στα βρετανικά γράμματα. Παρά το ότι έχει «καταπιεί» τα μοντερνιστικά και μεταμοντερνικά κινήματα, θεωρείται ένα είδος κλασικής εν ζωή συγγραφέως στα χνάρια, ας πούμε, της Τζορτζ Ελιοτ και της Τζέιν Οστίν. Η ίδια δεν αποποιείται τον χαρακτηρισμό της κλασικής. Με ήρεμη, αυτοκυριαρχημένη, ειρωνική και διορατική πρόζα αποτυπώνει συνήθως τη μακροπερίοδη ζωή των γυναικών εν μέσω των δραματικών μεταπτώσεων στη ζωή τους αλλά και των κοσμογονικών αλλαγών που

Με ήρεμη, αυτοκυριαρχημένη, ειρωνική και διορατική πρόζα η Ντραμπλ αποτυπώνει συνήθως τη μακροπερίοδη ζωή των γυναικών εν μέσω των δραματικών μεταπτώσεων στη ζωή τους

συντελούνται γύρω τους. Οι άντρες πάνε κι έρχονται, αφήνουν τα ίχνη τους στη ζωή των γυναικών (μια ραγισμένη καρδιά, ένα σπίτι, μια πνευματική κληρονομιά, ενίοτε ένα παιδί), συχνά την καθορίζουν, αλλά σπανίως βρίσκονται στο επίκεντρο της αφήγησης. Η Ντραμπλ, μακριά από τα φεμινιστικά κελεύσματα που επιπόλαια της έχουν αποδοθεί, επικεντρώνεται στην ανθρωπολογία των σύγχρονων γυναικών και στις ιδεολογικές, επιστημονικές και φιλοσοφικές παραδοχές που διέπουν την ύπαρξή τους στον σύγχρονο κόσμο.

Ένα χρυσαφένιο μωρό μονίμως γελαστό

Έτσι και σε αυτό το 18ο βιβλίο της. Η κεντρική πρωίδα, η Τζες, είναι κοινωνική ανθρωπολόγος. Εννικιάζεται στο κυοφορούμενο πολιτισμικό Λονδίνο της δεκαετίας του '60 που αποκτά χρώμα με το ροκ εν ρολ, τις νέες μόδες της απελευθέρωσης και κριτικής προς τη βιομηχανική κοινωνία, της αλληλεγγύης στον Τρίτο Κόσμο και των αντιαποικιακών κινήματων. Είναι μάλλον προνομιούχο κορίτσι και οι παρέες της περιλαμβάνουν διανοούμενους, καλλιτέχνες και ανθρώπους των επιστημών. Στο μοναδικό της ερευνητικό ταξίδι

στην Αφρική υπό τον καθηγητή της, έρχεται σε επαφή με μια φυλή στη Βόρεια Ζάμπια που τα παιδιά της πάσχουν από εκτροδακτυλία, μια ασθένεια κληρονομική όπου τα δάχτυλα των χεριών ή ποδιών είναι ενωμένα. Τα παιδιά είναι ωστόσο προσαρμοσμένα στην πάθησή τους, σπρώχνουν τα μονόξυλά τους στις φυτικές σιτές της λίμνης Μπανγκουέουλου όπου και πέθανε ο ιεραπόστολος / εξερευνητής Ντέιβιντ Λίβινγκστοουν, ζουν φυσιολογικά. Η επαφή αυτή δρα πάνω στην Τζες ως προδρομική αποκάλυψη μέχρι να γεννήσει την εξάγαμη κόρη της, ένα χρυσαφένιο μωρό μονίμως γελαστό που πάσχει ωστόσο από νοητική υστέρηση: η Άννα είναι καταδικασμένη να παραμείνει σε όλη της τη ζωή σε νηπιακή πνευματική κατάσταση παρά την κοινωνικότητά της, την αγάπη προς τους γύρω και τη λεπτότητα με την οποία αρνείται

να μεταφέρει στους άλλους τα προσωπικά της βάρη, το άγχος και τον πόνο.

Η έννοια της προαναγγελίας έρχεται επανειλημμένα στο βιβλίο ως ένα είδος προφητείας, ως πρόδρομη έκφραση της μοίρας - αυτού που θα 'ρθει έτσι κι αλλιώς, αν και δεν είμαστε σε θέση να το αποκωδικοποιήσουμε εγκαίρως. Ίσως μάλιστα να πρόκειται για το κεντρικό θέμα του βιβλίου, ταυτόχρονα με την ολισθηρότητα της έννοιας του χρόνου, το γεγονός δηλαδή ότι όσο περνούν τα χρόνια, παρελθόν, παρόν και μέλλον συντίκονται. Με την έννοια αυτή η προδρομικότητα μπορεί να μεταβληθεί σε αναχρονισμό, ένα αναδρομικό ξανακοίταγμα του παρελθόντος με τους όρους και τα εργαλεία του παρόντος. Και αυτό πράγματι γίνεται στο βιβλίο καθώς οι πρωταγωνιστές διερωτώνται τι πράγματα γνώριζαν και τι αγνοούσαν, ποια ακριβώς χρονικά στιγμή, και τι θα συνέβαινε αν η στερνή γνώση ερχόταν πρώτη.

Τρυφερότητα, πίστη και αφοσίωση

Η αφηγήτρια, η Ελεανόρ, δεν μας αποκαλύπτει το όνομά της παρά προς το τέλος ενώ αποκρύπτει τα γεγονότα της ζωής της σαν να είναι ασήμαντα: ένας σύζυγος, παιδιά, μια καριέρα σε φιλανθρωπικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις για την οποία δεν μάθαίνομε πολλά πέρα από τις οξυδερκέστερες παρατηρήσεις της για την κερδοφορία όσων πουλάνε φιλανθρωπία με το κιλό. Καταλαβαίνουμε όμως όσα χρειάζονται: πρόκειται για νεανική φίλη της Τζες, μια γυναίκα με

Η μυστική ζωή των γυναικών

Η βραδυνή

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Εκδότης: Κωνσταντίνος Μήτσος

31 Ιανουαρίου 2016 ■ Αρ. Φύλλου 947 ■ Τιμή 1 ευρώ

Ιδιοκτησία: ΕΝΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΕΒΕΤ

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ: ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΡΑΧ ΓΙΑ ΤΑ ΤΑΜΕΙΑ

ΠΑΝΙΚΟΣ ΓΙΑ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ... ΟΠΟΥ ΦΥΓΕΙ ΦΥΓΕΙ!

» Χιλιάδες δημόσιοι υπάλληλοι και επαγγελματίες οδηγούνται μαζικά σε έξοδο από την εργασία τους
» Πόσο μειώνονται οι αποδοχές τους

Σελ. 14

ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ

Σε αδιέξοδο ο Τσίπρας

» Τρομακτικές οι πιέσεις από τους Ευρωπαίους ηγέτες
» Συζητήσεις χωρίς τελικές αποφάσεις

Σελ. 4

ΙΟΣ Η1Ν1

Θερίζει φέτος η γρίπη

» Τουλάχιστον 27 νεκροί και 154 διασωληνωμένοι, μέσα στον Ιανουάριο

Σελ. 20

ΑΓΟΡΑ

Ευνοϊκό το 2016

» Σταθεροποιείται η κατάσταση στα εμπορικά ακίνητα

Σελ. 16

ΕΥΡΩΠΗ

Φοβίζει ο Ρέντσι τις Βρυξέλλες

» Σκληρός ο Ιταλός πρωθυπουργός με το «ερατειό» της Ε.Ε.

Σελ. 35

ΘΥΡΑ Β

Η «Βτκ» σκοράρει και σας στέλνει ταμείο

Σελ. 22

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ

Τα αηλιάζει όλα στη Ν.Δ.

Μεγάλες αλλαγές στη δομή και στη συγκρότηση της Ν.Δ., ώστε να καταστεί ο πραγματικά μεταρρυθμιστικός κομματικός φορέας που έχει ανάγκη η χώρα, επιφέρει ο νέος πρόεδρος της Κυριάκος Μητσοτάκης. Μέσα στο επόμενο διάστημα προωθείται η μεταφορά των κεντρικών γραφείων του κόμματος σε μια μάλλον υποβαθμισμένη περιοχή των Αθηνών, ενώ μέχρι τέλος Απριλίου -και πάντως πριν από το Πάσχα- θα έχει πραγματοποιηθεί το Συνέδριο της Ν.Δ., με γνώμονα πάντα τον εκσυγχρονισμό και την ιδεολογική της αναγέννηση. Μέσα στους στόχους του νέου προέδρου είναι και η διεύρυνση της απήχυσής της.

Σελ. 6

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Η ελληνική οικονομία στην εποχή της κρίσης

» Γράφουν: η αν. υπ. Τουρισμού Έλενα Κουντουρά, ο περιφερειάρχης Δωδεκανήσου Γ. Χατζημάρκος, ο δ.σ. του Χ.Α. Σ. Λαζαρίδης

ΜΙΛΟΥΝ ΣΤΗ «Βτκ»

«Με τον Κυριάκο η Ν.Δ. θα νικήσει»

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΓΙΑΚΟΥΜΑΤΟΣ, Βουλευτής Β' Αθηνών

Σελ. 10

«Η αθλιότητα της οικονομίας και η κατάλυση του κοινωνικού κράτους»

ΝΙΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ, καθηγητής κοινωνιολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Σελ. 12

Από την ΕΙΡΗΝΗ ΜΠΕΛΛΑ

Φωνή στα θύματα της οικονομικής κρίσης δίνει η τρίτομη έκδοση «MIRRORS: Πολυφωνικές αφηγήσεις για έναν κοινωνικό κόσμο σε κρίση», που κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις Αλεξάνδρεια. Δύο καταξιωμένοι κοινωνιολόγοι, ο Έλληνας καθηγητής κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο της Κρήτης Νίκος Παναγιωτόπουλος, αντιπρόεδρος του Ιδρύματος Μπουρτιέ, και ο συνάδελφός του, καθηγητής του ελβετικού πανεπιστημίου Σεν Γκάλεν, Φρανς Σουλτχάις, πρόεδρος του Ιδρύματος Μπουρτιέ, μελέτησαν τόσο την Ελλάδα όσο και τη Γερμανία, με στόχο να αναδείξουν τις βαθιές αντιφάσεις του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού. Παρουσιάζοντας αντικριστά τα αποτελέσματα των ερευνών τους, προτείνουν στον αναγνώστη μια συγκριτική ακτινογραφία των δύο κοινωνιών, της ελληνικής και της γερμανικής, οι οποίες, ενώ φαίνεται να είναι εκ διαμέτρου αντίθετες σε μια Ευρώπη πολλών ταχυτήτων και δυνάμεων, διέπονται εξίσου από δριμύειες κοινωνικο-ιστορικές μεταβολές. Στα δύο βιβλία, που πωλούνται «Η οικονομία της αθλιότητας» και «Η αθλιότητα της οικονομίας», γυναίκες και άνδρες καταθέτουν το καθημερινό τους βίωμα μιλώντας για τη ζωή τους, από την οποία η σημερινή κρίση φαίνεται να έχει αφαιρέσει κάθε υλοποίησιμο και προβλέψιμο μέλλον. Ο κ. Παναγιωτόπουλος με μια ομάδα κοινωνιολόγων, από το 2010 και για πέντε χρόνια, πραγματοποίησε και επεξεργάστηκε δεκάδες συνεντεύξεις ανθρώπων κάθε φύλου, ηλικίας και επαγγέλματος, που περιλαμβάνονται μαζί με τα συμπεράσματα στο βιβλίο «Η οικονομία της αθλιότητας», που εκτείνεται σε 900 σελίδες.

Ο Νίκος Παναγιωτόπουλος εξηγεί στη «ΒτΚ» με το δικό του επιστημονικό τρόπο τα αποτελέσματα της κρίσης στην ελληνική κοινωνία...

Στο τρίτομο έργο «Mirrors» επιχειρείται η ακτινογραφία της ελληνικής και της γερμανικής κοινωνίας στα χρόνια της κρίσης. Στη δική σας κοινωνιολογική έρευνα, που αποτυπώνεται η ελληνική πλευρά στον τόμο «Η οικονομία της αθλιότητας», σε ποιο βασικό συμπέρασμα καταλήγετε;

«Η μελέτη μας πάνω στις επιδράσεις των κοινωνικών και οικονομικών μετασχηματισμών των διαφορετικών εμπειριών και συνείδησης της κρίσης και του μετασχηματισμού των πρακτικών που το εισαγόμενο οικονομικό υπόδειγμα της “δομικής προσαρμογής” της Ελλάδας προκάλεσε έδειξε, νομίζω, πως η υιοθέτηση της οικονομικής συμπεριφοράς και στάσης που

αξιώνει το εισαγόμενο οικονομικό μοντέλο διαχείρισης της ελληνικής κρίσης προϋποθέτει αντίστοιχες συγκεκριμένες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες απόλυτα ιστορικά προσδιορισμένες. Επιβεβαιώσαμε δηλαδή, μεταξύ άλλων, ή τη θέση πως κάθε οικονομία είναι συνδυασμένη με μια θεώρηση του κόσμου και με ένα συγκεκριμένο βιοτικό ύψος, πως κάθε οικονομικό σύστημα παρουσιάζεται σαν ένα πεδίο αντικειμενικών προσδοκιών το οποίο δεν θα μπορούσε να κατοικηθεί, να νοηματοδοτηθεί, παρά μόνο από φορείς που διαθέτουν έναν συγκεκριμένο τύπο οικονομικών διαθέσεων».

Ο τόμος «Η αθλιότητα της οικονομίας», του Φρανς Σουλτχάις, ποια εικόνα της γερμανικής κοινωνίας καταδεικνύει;

«Καταδεικνύει πως η Γερμανία, αν και έχει αναδειχθεί σε πρότυπο χρηματοοικονομικής λιτότητας και οικονομικής ορθότητας από τη νεοφιλελεύθερη ορθοδοξία δεν διαφεύγει τις συνέπειες των δημοσιονομικών περικοπών και πως το πρότυπο αυτό συνιστά τη μετάβαση από ένα κοινωνικό κράτος οικουμενικής εμβέλειας σε ένα κράτος που παρέχει υπολειμματική βοήθεια. Η αντίστοιχη έρευνα του συνάδελφου Σουλτχάις φανερώνει πως αν θέλουμε να ξεφύγουμε από τους πολιτικούς ελιγμούς και τα ευχολόγια, το γερ-

μανικό μοντέλο είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τις νεοφιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις του κοινωνικού κράτους και με τη συλλογική αναταραχή που προκύπτει από τις νέες απαιτήσεις και τις νέες οδύνες, οι οποίες συνιστούν όχι μόνο μια όψη του οικονομικού θαύματος, αλλά, επιπλέον, το μέσο επίτευξής του».

Η μνημονιακή πολιτική που επιβάλλεται έχει κατατρέψει τη μικρομεσαία τάξη; Και αν ναι, πώς αυτό επηρεάζει τη δομή της ελληνικής κοινωνίας;

«Φυσικά και αυτή, όπως έχει επηρεάσει και όλες τις τάξεις. Τα βίαια μέτρα που επιβλήθηκαν στην ελληνική κοινωνία και οικονομία μετέβαλαν

Τα βίαια μέτρα που επιβλήθηκαν στην ελληνική κοινωνία και οικονομία μετέβαλαν άμεσα και δραστικά τη δομή του καταμερισμού του κεφαλαίου, και συνεπώς τους μηχανισμούς που έτειναν να διασφαλίσουν την αναπαραγωγή του μέχρι τότε.

άμεσα και δραστικά τη δομή του καταμερισμού του κεφαλαίου, και συνεπώς τους μηχανισμούς που έτειναν να διασφαλίσουν την αναπαραγωγή του μέχρι τότε. Αυτό είχε ως άμεση συνέπεια τα συστήματα των στρατηγικών αναπαραγωγής όλων των κοινωνικών τάξεων και ομάδων να τεθούν σε κρίση, καθώς ανετράπη βίαια η δομή των διαφορικών ευκαιριών κέρδους που ήταν αντικειμενικά προσφερόμενες στις επενδύσεις τους. Με δυο λόγια, η σημερινή Μεγάλη Κρίση συντίθεται από μια κρίση αναπαραγωγής τόσο του συστήματος των στρατηγικών αναπαραγωγής των διαφορών κοινωνικών ομάδων όσο και του συστήματος των μηχανισμών αναπαραγωγής και απολήγει σε μια κρίση του κυρίαρχου τρόπου αναπαραγωγής της ελληνικής κοινωνίας».

Μια κοινωνία, όπως η ελληνική, που το βιοτικό της επίπεδο έχει συμπιεστεί προς τα κάτω, πιστεύετε ότι μπορεί να είναι μια βόμβα εν αναμονή να εκραγεί; Δηλαδή, να επαναστατήσει εναντίον της νέας τάξης πραγμάτων;

«Πολύ δύσκολη η απάντηση... Επαναλαμβάνω συχνά πως πιστεύω κι εγώ ότι αντίθετα με την άποψη πως ό,τι ζορίζεται πολύ τελικά αντιδρά, πιστεύω ότι αντί να αντιδράσει, τελικά τσακίζεται. Κι αυτό το λέω γιατί όπως έχει δείξει η κοινωνιολογία, κάτω από ένα όριο ασφάλειας ακυρώνεται

και κάθε επαναστατική προσδοκία. Προσπάθησα να το δείξω στο προηγούμενο βιβλίο μου “Η βία της ανεργίας”. Εξάλλου, αυτή είναι και η επιτυχία του νεοφιλελευθερισμού. Η διάδοση αυτής της εμπειρίας, σε συνδυασμό με τους μηχανισμούς γενικευμένης διάχυσης του φόβου και της αποθηκοποίησης που έχει επιβάλει ο τεχνοκρατικοοικονομικός φασαλισμός, τείνει να οδηγήσει σε πολιτική παραίτηση. Αλλά είναι πολύ πιο σύνθετο, γιατί θα πρέπει να αναφερθώ και στην κοινωνική απαξίωση των κλιμακίων υπεράσπισης των κοινωνικών κεκτημένων και μια σειρά άλλους παράγοντες. Αυτά τα εμπόδια απαιτούν μια νέα πολιτική κριτική σκέψη, η οποία θα ακυρώσει την πολιτική πολιτικοποίησης που κυριαρχεί σήμερα».

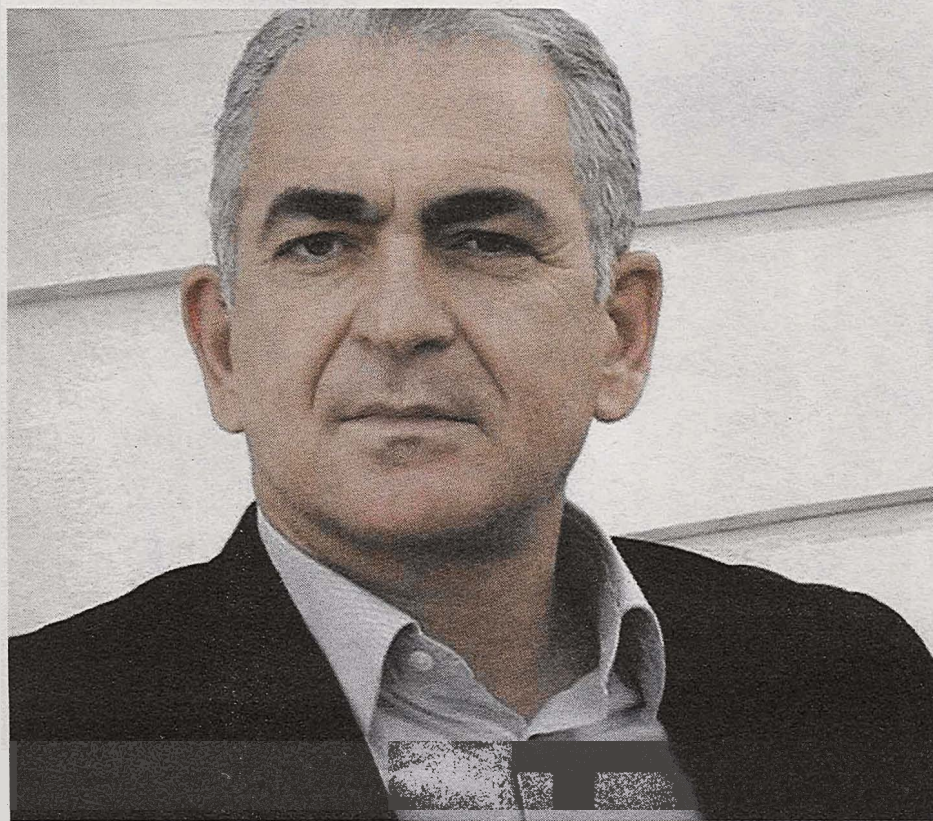
Πώς μπορεί να γίνει εφικτή μια ανατροπή της νέας τάξης πραγμάτων;

«Μια τέτοια ανατροπή σήμερα, την εποχή του νεοσυντηρισμού, την εποχή του νόμου της αγοράς, δηλαδή του πιο δυνατού, την απόχρη της κυριαρχίας του νεοφιλελευθερισμού, που αποτελεί την υπέρτατη μορφή της συντηρητικής κοινωνιοδικίας, είναι επείγουσα ανάγκη να ασκηθεί μια δριμύεια και κοινωνικά αποτελεσματική κριτική στο φασαλισμό των τραπεζιτών, στην κυριαρχία της οικονομικής ορθολογικότητας, η οποία ενσαρκώνεται από το κεφάλαιο και τους τεχνοκρατικοοικονομικούς του μηχανισμούς, όπως θα έλεγε ο Γκορζ. Έχουμε ανάγκη ταυτόχρονα από μια συλλογική εργασία παραγωγής και υλοποίησης ρεαλιστικών ουτοπιών, αυτού που λείπει περισσότερο από όλα σήμερα από την Ευρώπη. Στην προοπτική, ο ρόλος των κοινωνιολόγων είναι πολύ κρίσιμος.

Σήμερα, πρέπει να κάνουμε σε αυτό το ασφυκτικό περιβάλλον γενικευμένου φρονητισμού τα πάντα για να ορίσουμε έναν ορθολογικό ουτοπισμό, χρησιμοποιώντας τη γνώση του πιθανού για να καταστήσουμε το δυνατό εφικτό, όπως έλεγε ο Βέμπερ. Σε αυτήν την προοπτική, σήμερα, που κανείς δεν ονειρεύεται, οι διανοούμενοι, οι επιστήμονες, οι καλλιτέχνες οφείλουν να συνεργαστούν προκειμένου να δώσουν αυτήν τη δυνατότητα στους ανθρώπους να ονειρευτούν, αλλά στη βάση της κριτικής επιστημονικής γνώσης, με επιλογή μέσων και τρόπων συμβατών με τις αντικειμενικές τάσεις, για να έχουν πιθανότητες έστω λίγες να ζήσουν αυτό το όνειρο».

«Η αθλιότητα της οικονομίας»

Μιλά στη «ΒτΚ» ο Νίκος Παναγιωτόπουλος, καθηγητής κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο Κρήτης

Ο κ. Παναγιωτόπουλος εξηγεί με το δικό του επιστημονικό τρόπο τα αποτελέσματα της κρίσης στην ελληνική κοινωνία...